

προηγούμενον τεύχος ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ καὶ τῆς προεῖπε τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1914 (*)

Εἰς τὸ λιθοστρωμένον ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας, ἀπέναντι τῆς εἰκόνας, μᾶς ἔδειξε τὸ μυστηριώδη βαθύσματα ὅπου ἐστάθησαν τὰ πόδια τοῦ Ἀρχαγγέλου.

Ἡ ἐκκλησία ἦτο κατάμεστος ἀπὸ προσκυνητῶν ποὺ εἶχαν ἔλθῃ νὰ προσευχηθοῦν καὶ ν' ἀνάβουν κηρί ἐμπρὸς εἰς τὰ θαυματουργοῦς εἰκόνας Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης Ὅλοι παρεμέρισαν σχεδὸν μ' εὐλάβειαν πρὸ τῆς Μπάμπως καθὼς διέσχισε τὸν ναόν.

Κατὰ τὸ μεσημέρι, αἱ δύο εἰκόνες παρελήφθησαν εἰς ἐπίσημον λιτανεῖαν καὶ μετεφέρθησαν ἐντὸς ἡμιχωσμένου εἰς τὸ ἔδαφος οἰκουθῆ μῆματος, εἰς τὸ κατω μέρος τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ.

Εἰς τὸ ὑποσκότεινον γυμνὸν αὐτὸ δωμάτιον—ὅτι ἀπομένει ἀκόμη ἀπὸ τὸ παλαιὸ μοναστήρι (!) τῶν **Εἰκονοφόρων**—ἐπιτελεῖται τὸ πρῶτον μέρος τῶν τελετῶν τῆς ἡμέρας.

Τὸ δωμάτιον ἦτο γυμνὸν παντὸς στολισμῶτος, εἶχε δὲ μόνον μεγάλο Μανουάλι ὅπου ἔκαιαν ἐκατοντάδες μικρῶν κιτρίνων κεριῶν.

Ὅλίσω ἀπὸ το φλογεβολον αὐτὸ δένδρον ἦσαν αἱ δύο εἰκόνες.

Δὲν πιστεύω τὸ δωμάτιον νὰ ἦτο μεγαλύτερον ἀπὸ εἴκοσι τετραγωνικῆς ὑμετρίας, πάντως ὅμως ἄνω τῶν ἑκατὸν προσώπων συνωστίζοντο μέσα ἐκεῖ.

Ὁ συνωστισμὸς ἦτο τόσο ὀνειδιτικός ὥστε μόλις εἰμοροῦσε καθεὶς νὰ ἀναπνεύσῃ. Εἰς τὸ μέσον ὄλων ἦτο ἓνας αὐλητῆς καὶ δύο ἄλλοι μὲ τύμπανα οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν νὰ παίζουν ἓνα σκοπὸν μὲ ρυθμὸν 7)16, μίαν **Ρασεντίσα**.

Καὶ ἔξαφνα μία ἀπὸ τίς γυναῖκες ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ Μανουάλι ἤρχισε νὰ ταλαντετεύεται ρυθμικὰ σύμφωνα μὲ τὴν μουσικὴν. Ἄλλα ἀμέσως τὴν ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλαι ἀκόμη, βυθιζόμεναι διὰ τῶν κινήσεων αὐτῶν εἰς ὑπνωτικὴν ἔκστασιν (Σ.Ψ.Ε. Ὅπως οἱ χορεύοντες Δερβίσηδες) Ἡ γηραιὰ Πυθία, Μπάμπω Νοῦνα, ἀμέσως τὴν ἐμιμήθη φρῆσσουσα ὀλόκληρη εἰς τὴν ἐκστατικὴν τῆς κατάστασιν

Αἱ κινήσεις ὁμοιάζαν σὰν πυρετικοὶ σπασμοί, ἦτο ἐμφανὲς ὅμως ὅτι παρηκολούθουν πιστῶς τὸν ρυθμὸν τῆς **Ρασεντίσας**, ἐνῶ πολλοὶ

(*) Σ.Ψ.Ε. Ἡ Μπάμπω Νοῦνα φαίνεται νὰ ἔχη διαισθητικὰς (Πυθία κὰς) ἰδιότητος. Ἡ ἐπιτυχία τῆς προρρήσεως ὀφείλεται εἰς Τηλεκάθειαν. (ἴδε προηγούμενον τεύχος).

Ψυχικαὶ
ἔρευναι
Ἀθῆναι 1940
ἔλα 16^α

Ἡ Ἐταιρεία Ψυχικῶν Ἐρευνῶν ἀνακοινοῦ μετὰ ἐπισταμένην ἔρευναν τὴν ἀνακάλυψιν τῆς περὶ ἐπιθώσεως ἐν Ἑλλάδι ἐνὸς τῶν καταπληκτικωτέρων φαινομένων τῶν παλαιῶν Διονυσιακῶν μυστηρίων καὶ καθαρῶς ἑλληνικοῦ ἔθιμου, ὅπερ ἀπολέσαν, φυσικὰ, μετὰ πάροδον τῶν αἰώνων τὴν οὐσίαν του παραμένει πλέον ὡς ἀπλόος τύπος ἀνευσμασίας, ὅπου τὸ πηῆμα τῆς φωτίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. 1940.

Ἦτο γνωστὸν ἀπὸ ἐτῶν ὅτι οἱ κάτοικοι ὀρισμένων καθαρῶς ἑλληνικῶν χωριῶν εἰς τὸν Εὐξεινον Πόντον ἔχουσαν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἀναστενάρηδες», ἐν ἐκστατικῇ καταστάσει, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, κρατοῦντες τὰς εἰκόνας του, ἐντὸς μεγάλων πυρῶν, γὰρ νὰ παθαίνου ἀπολύτως τίποτε, ἐπανολαμβάνοντες οὕτως εἰπεῖν τὸ θάυμα τῶν τριῶν παιδῶν ἐν κήμιν. 21.11.40

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν καὶ τὴν διασπορὰν των ἐν Ἑλλάδι, τὸ ἔθιμον παρέμεινε εἰς ἐν βουλγαρικὸν χωριὸν, ὀνομάζει Βουλγαρί, ὃ δὲ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας κ. Ἀρναούτωφ ἔκαμε σχετικῶς μακρὰν ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἀκαδημίαν.

Ἡ Ἐταιρεία, μετὰ μακρὰς ἐρεῦνας, διεπίστωσε τὴν ἀποκατάστασιν συμπαγῶν ὁμάδων ἐκ τῶν χωριῶν αὐτῶν περὶ τῶν Σερρῶν εἰς τὰ χωρία Κερκίη καὶ Ἁγία Ἑλένη, ἴδια δὲ εἰς τὸ χωριὸν Μελίκη, πλησίον τῆς Βερροίας, κατὰ τὴν πρόσφατον δὲ ἐκεῖ μεταβάσιν τοῦ προέδρου τῆς κ. Ἀγγέλου Τανάγρα ἐπιστοπούθη ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ἔθιμου ὑπὸ τῶν ὀλίγων ἀπομεινόντων «Ἀναστενάρηδων», ἴδια γυναικῶν. 1.11.40.

Ἐνεκα τῆς ἐξειρηκετικῆς ἐπιστημονικῆς σημασίας τοῦ μόνου ἐπιζήσαντος αὐτοῦ ἀπομεινarioῦ τῶν ἀρχαίων μυστηρίων, ἀναφερομένου καὶ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου εἰς τὰς Βάσκας, αὐτίες «ἔφερον πῦρ εἰς τὴν κόμην των χωρὶς νὰ καίωται», ἐγένετο πᾶσα προσπάθεια πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔθιμου καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας του ὅπου μελετηθῆ ἐπισταμένως.

Ἐλπίζεται ὅτι θὰ κατορθωθῇ κατὰ τὴν μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου λεπτομερέστερα παρατήρησις του.

ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἤρχισαν νὰ ψάλλουν ὕμνους πρὸς τοὺς ἁγίους Κωνσταντῖνον καὶ Ἑλένην.

Λοιπὸν, ἂν δὲν ἦμουν τόσον ἀπησχολημένος παρατηρῶν κάθε κίνησιν τῆς Μπάμπω Νοῦνα, φοβοῦμαι ὅτι θὰ παρευρόμην καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν τὴν συναρπαστικὴν ἀγρίαν αὐτὴν μουσικὴν. Ὅλοι εἰς τὸ δωμάτιον ἀνεκινουῦντο καὶ ἐταλαντεύοντο.

Ἡ Μπάμπω ἐχόρευε πρὸ τῶν εἰκόνων μὲ μετάνοιαις καὶ γονυκλισίας, σταυροκοπούμενη μὲ ἀναμμένα κηριά. Τότε παρετήρησα ὅτι μία γυναῖκα πού δὲν ἐχόρευε, ἐκρατοῦσε δύο περίεργα κόκκινα ὑφάσματα σκεπασμένα ἀπὸ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα.

Τὰ ὑφάσματα ταῦτα ἀποτελοῦντα εἶδος ἐπενδυμάτων ὑπὸ κωδωνίζον μέταλλον, τὰ ἐπέρασε εἰς τὰς εἰκόνας ὥστε νὰ σκεπάζουν τὸ ὀπίσθιον μέρος καὶ τὰ πλάγια τῶν.

Δύο νεαροί, ντυμένοι τὰ καλά τῶν καὶ μὲ πουκάμισα ἀμέμπτου καθαριότητος, ἔφεραν τὰς εἰκόνας ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιον εἰς τὸ ἔντονον ἡλιακὸν φῶς, ἀκολουθούμενοι ἀπὸ ἓνα γέροντα ὅστις κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελετῶν τῆς ἡμέρας ἐξετέλει καθήκοντα τελετάρχου. Οἱ μουσικοὶ ἄρχισαν πάλι νὰ παίζουσαν καὶ ἐμπῆκαν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς λιτανείας.

Κατόπιν τῶν νέων πού ἐκρατοῦσαν τὰς εἰκόνας, ἤρχοντο αἱ γυναῖκες πού ἐχόρευσαν εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον, ἠκολούθουν δὲ ὅλον τὸ χωρίον καὶ οἱ προσκυνηταὶ ὅσοι ἦλθαν εἰς τὸ Βουλγάρι ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Τὴν πομπὴν ἔκλειναν δύο παπάδες, ὁ ἓνας μὲ καλιμμοῦχ καὶ φελόνι, ὁ ἄλλος κρατῶν μικρὸν δρειχάλκινον δοχεῖον μὲ ἀναμμένα κάρβουνα καὶ ἀναμμένο θυμιατό.

Ἡ συνοδεία διηυθύνθη εἰς ἓν πηγάδι εὐρισκόμενον εἰς τὸ δάσος καὶ τοὺς πρόποδας ἀποτόμου κρημοῦ, ἐνῶ δύο στρατιῶται ἀνεσῆκασαν τὴν βαρεῖαν σιδερένιαν ἐσχάραν πού τὸ ἔκλεινε.

Αἱ γυναῖκες ἐστάθησαν γύρω εἰς τὸ πηγάδι, ἐνῶ οἱ ἄνδρες εἰς τὸ ὕψωμα μακρύτερα. Ἡ διαχώρισις αὐτὴ τῶν φύλων ἔχει ἐξαιρετικὴν σημασίαν, διότι τὸ νερὸ ἀντιπροσωπεύει τὸ γονιμοποιὸν στοιχεῖον εἰς πολλὰς λαϊκὰς τελετάς. Ἡ λεπτομέρεια αὐτὴ εἰς τὸ Βουλγάρι εἶναι πιθανῶς τὸ ἀπομεινάριον προχριστιανικῶν τελετῶν γονιμοποιήσεως αἰετίνες ἡμαλαγμώθησαν μὲ τὴν τελετὴν τῶν Κωνσταντῖνου καὶ Ἑλένης.

ΛΟΝΔ

—Τὸ πρ

κοί ὅτι

δρίασιν

τῶν παρ

συνήθους

ἤρχισεν τ

ων. Καὶ

ἄρας ὑπὲρ

σκεπτήρι

κάτοχοι

ἢ ἤρχισ

κώσεις,

καὶ ὁ λο

πλήρη. Ὁ

κερλαίν

τὴν 15.1

σε δεκτὴ

Ὁ γεροντότερος τῶν παύδων ἐθυμίασε τὰ νερά τοῦ πηγαδιοῦ καὶ ἔρριξε μέσα τρία ἀναμμένα κάρβουνα, ἔπειτα μιὰ ἀγιαστοῦρα ἐγεμίσθη μὲ ἀγιασμένον νερὸ καὶ ὅλοι οἱ παρόντες ἐρραντίσθησαν, ἐνῶ αἱ γυναῖκες χειροκρατούμεναι ἤρχισαν νὰ χορεύουν κύκλιον χορὸν. Τὴν Χόρα. (*)

Τὴν στιγμήν αὐτήν ἔφθασε καὶ ἐν ἀπόσπασμα εὐπαρουσιάστων μαθητῶν τῆς ναυτικῆς σχολῆς ἀπὸ τὸ Τσάρεβο ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐνὸς ἀξιωματικοῦ σκληρᾶς φυσιογνωμίας ὅστις τοὺς ὠμιλοῦσε σὰν νὰ ἦσαν σκύλλοι.

Ὁ ἀξιωματικὸς τοὺς ὑπεχρέωνε νὰ τραγουδοῦν ὑπὸ τὴν βροχὴν καὶ ὅταν ἔμαθε ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὸ σχολεῖον ἔφερε τοὺς μαθητὰς ἔμπρὸς εἰς τὰ παράθυρά μας νὰ τραγουδήσουν.

— Μὰ τραγουδοῦν μέσα στὴν βροχὴ ;.. ἐσχολίασε ἐκπληκτος μιὰ κυρία τῆς συντροφιάς μας.

Σπανίως ἐπέρασα πλέον στενάχωρα, ὅπως τὴν μισὴν αὐτὴν ὥραν, πού τοὺς ἐβλέπαμε ἀκινήτους νὰ ἐξακολουθοῦν τὸ τραγοῦδι ἐνῶ ἡμεῖς εἴμεθα εἰς τὸ προφυλαγμένον μας δωμάτιον.

Ἡ βροχὴ ἐν τούτοις ἐξηκολούθει καὶ ἤρχισα νὰ ἀπελπίζωμε ὅτι θὰ ἐγένετο ἡ τελετή. Μιὰ Βουλγάρα ὅμως κυρία εἶπε μὲ πεποίθησιν.

— Ὅχι !... θὰ χορεύουν... ἡ βροχὴ θὰ σταματήσῃ πρὶν ἀπὸ τὰς ἑξ... Θὶ ἰδῆτε !

Πραγματικῶς ἡ βροχὴ ἔπαυσε ἀκριβῶς εἰς τὰς ἑξ καὶ ὁ ἥλιος ἔλαμψε θριαμβευτικᾶ.

Ἐσπεύσαμεν τότε ὅλοι κάτω εἰς τὸ χωριὸ μὲ πολλοὺς μαθητὰς τῆς ναυτικῆς σχολῆς πού μᾶς συνώδευσαν ὡς ὀδηγοί. Ἡ πλατεῖα ἦτο γεμάτη ἀπὸ κόσμον σπεύδοντα μὲ μεγάλα δέματα ξύλων διὰ τὴν πυρὰν καὶ ἐσχηματίσθη τετράγωνος σωρὸς εἴκοσι ποδῶν μήκους, ἴσου πλάτους καὶ πέντε ὕψους.

Ἐν τῷ μεταξὺ δύο ομάδες χορευτῶν εἶχαν σχηματίσῃ δύο κύκλους χορεύοντας μὲ διαφορετικὸν βῆμα τὴν Χόρα ὑπὸ τοὺς ἤχους γκάϊδας (ἀσκαύλου.)

Ἐφ' ὅσον ἐσκοτείνιαζε ἠσθάνετο κανεὶς κάποιαν μαγικὴν ἐπίδρᾶσιν εἰς τὸν ἀέρα, εἴτε ἀπὸ τὰς ἑκατοντάδας τῶν χορευόντων κορμιῶν, εἴτε ἀπὸ τὴν περιεργὴν ἀτμόσφαιραν πού ἀφῆσεν ἡ θύελλα.

(*) Σ. Ψ. Ε. Ἡ Ἑλληνικὴ προέλευσις τῆς λέξεως εἶναι καταφανής=χορὸς.

Όταν έσκοτείνιασεν έντελῶς, ὁ χορὸς ἐπλησίασε τὸν σωρὸν τῶν ξύλων χωρὶς νὰ διακοπῇ διόλου, ἀλλ' ἐπίσης χωρὶς νὰ δείξῃ κανεὶς ἐκ τῶν χορευτῶν οἰονδήποτε σημεῖον ὑστερικής ταροχῆς. Καί ξεφανα ἡ μουσική ἐσταμάτησε. Εἶχε φθάσῃ ἡ στί· μὴ ν' ἀναφθῇ ἡ πυρὰ. Οἱ παπάρδες, συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς κρατιῦντας τὰς εἰκόνας,

Νέος ἐκ τοῦ χωρίου Βοὺ λ γ ἄ ρ ι ἐν ἐκστατικῇ ναταστάσει, χορεύων ἐντὸς τῆς πυρᾶς καὶ παραμείνας ἐντελῶς ἀβλαβῆς. (Ἐκ τῆς Γαλλικῆς »Illustration» 2 Ἰουνίου 1939).

ἐνεφανίσθησαν καὶ ἐβιάδιζαν γύρω τοῦ σωροῦ. Ἐπειτα ἤναψαν τὴν φωτιὰ μετὰ κάρβουνα ἀπὸ τὸ θυματὸ καὶ ἐσταθήκαμε ὅλοι σιωπηλοὶ παρακολουθοῦντες τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἔως οὗ εἰμνε παρεια ἀνθρακικὰ 18 δακτύλους βαθειά.

Οἱ **Εἰκονοφόροι** συεπλήρωσαν τὸν γῦρον τῆς πυρᾶς, δύο γυναῖκες ἐπροχώρησαν καὶ ἔλαβον τὴν εὐλογίαν τοῦ ἱερέως πρὶν ἀνασπασθῶν τὰς εἰκόνας.

Τότε ἤρχισαν νὰ χορεύουν ἀργὰ ἐμπρὸς εἰς τὰς εἰκόνας, ἀκριβῶς μετὰ τὸ ἴδιον βῆμα ποὺ ἐχόρευαν τὸ πρωτὶ εἰς τὸ ἐγκαταλειμμένον μοναστήρι.

Είδα τούς βολβούς τῶν ὀφθαλμῶν των ν' ἀναστρέφονται πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἡ φυσιογνωμία των νὰ σκληρύνεται εἰς ὑπέρογιον χαμόγελον ἐνῶ ἔθεταν εἰς τὰ χέρια των τὰς εἰκόνας. Ἐξηκολούθησαν χορεύουσαι κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν πυράν.

Ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐδάγκωσα τὰ δάκτυλά μου διὰ νὰ μὴν ἀφήσω φωναῖς ἀπὸ συγκίνησιν.

Ἐδῶ δὲν ἦσαν τεχνάσματα ταχυδαχτυλογῶν... *Αἱ δύο γυναῖκες ἐπροχωροῦσαν μέσα εἰς τὰ ἀναμμένα κάρβουνα, χορεύουσαι καὶ ταλαντωόμεναι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ σὺν ἐκκρεμῇ...*

Τρεῖς φοραῖς ἐγκαρσίως καὶ τρεῖς φοραῖς γύρω, ἐχώρευαν χωρὶς νὰ γείνη οὔτε μία φλύκταινα εἰς τὰ γυμνά πόδια των, χωρὶς νὰ τσουρουφλισθῇ οὔτε ἓνα νῆμα εἰς τὰ συρόμενα μαῦρα φορέματά των.

— *Εἶναι θαῦμα τοῦ θεοῦ!*.. εἶπε ὁ διπλάνός μου χωροφύλαξ σταυροκοπούμενος.

Ἄλλη γυναῖκα δὲν ἐχώρουν εἰς τὴν φωτιά αὐτὸ τὸ βράδυ. Μόνον μερικοὶ δύσπιστοι καθολικοὶ τρεῖς ἔφεραν ἓνα παιδί δεκατεσσάρων ἐτῶν τὸ ὁποῖον ἐτοιμάσθηκε νὰ ἐμβῇ καὶ αὐτὸ μέσα εἰς τὴν πυράν, διότι ἤθελαν ν' ἀποδείξουν ὅτι καθε ἄτομον ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς θείας χάριτος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καῖ.

Τὸ πλῆθος τοὺς παρατάλεσε νὰ μὴ τὸ ἐπιχειρήσουν, τὸ παιδί ὅμως εὐγάλε τις κάλτσες καὶ τὰ ὑποδήματά του καὶ ἐμβῆκε εἰς τὴν φωτιά.

Μίλις ὅμως ἔκαμε ἓνα βῆμα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην, ἔβαλε μεγάλην φωνὴν καὶ ἐπήδησεν ἔξω μὲ φρικτὰ ἐγκαύματα...

Μόλις ἐτελείωσεν ἡ τελετὴ αἱ εἰκόνας ἐφερθησαν πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Μὲ τὴν βοήθειαν χωροφυλάκων ποῦ εἶχαν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν **Κμὲ** (δήμαρχον) νὰ μὲ βοηθήσουν, ἐξήτασα τὰς δύο γυναῖκας ποῦ μόλις εἶχαν εὐγῆ ἀπὸ τὴν πυράν.

Ἄν ὑποθέτω δι' ἐπέρας περισσότερον ἀπὸ ἡμισυ λεπτὸν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποῦ εὐγῆκαν, μέχρι τῆς ἐξετάσεώς μου, τονίζω δὲ τὴν λεπτομέρειαν αὐτὴν διὰ τὰς παρατηρήσεις, ποῦ ἀμέσως θὰ ἐκθέσω.

Πρῶτον ἐξήτασα τὸν σφυγμὸν των. Εἰς τὴν νεωτέραν ἦτο ἐλαφρὰ ἐπιταχυμένος. Τῆς γεροντοτέρας ὅμως ἡ καρδιὰ ἐπαλλε ἀπολύτως φυσιολογικά.

Ἡ ἀντίδρασις τῆς ἰριδος τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸ φῶς ἦτο ἐπίσης φυσιολογική. *Μόνον ἡ ἀναπνοὴ των ἦτο ἐξαιρετικῶς βαθεῖα καὶ βραδεῖα.*

Ὅ,τι ὅμως μ' ἐνδιέφερε προπάντων, ἦσαν τὰ πέλματα τῶν ποδιῶν των.

Δοιπὸν, καὶ τὸ δέγμα καὶ ἡ σὰρξ ἦσαν ἀπολύτως ἀβλαβῆ. Μοῦ ἐπροξένησε δὲ ἐκπληξιν ἡ ἀβρότης καὶ ἡ ἐλαστικότητα τῆς ἐπιφανείας των (*).

Ἄν ὑπῆρχε οὔτε τὸ ἐλάχιστον χονδροπέτσιασμα ἢ σκλήρυνσις τοῦ δερματος ὅπως θὰ ὑπέθετε κανεὶς διὰ πόδια χωρικών. Ὁ δὲ χωροφύλαξ μοῦ ἐτόνισεν ἐμφαντικῶς ὅτι ἐνεκα τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους—γεμάτου ἀπὸ μυτερᾶς πέτρας—κάθε ἄτομον βαδίζον ἐυπόλυτον ἐθεωρεῖτο τῆς ἐσχάτης καταπτώσεως καὶ ἐξευτελισμοῦ.

Καὶ αἱ δύο γυναῖκες ἦσαν ἐν πλήρει συνειδήσει. Ὁμιλοῦσαν ἡσύχως μὲ τις φιλενάδαις των καὶ δὲν ἔδειχναν διόλου δυσαρέσκειαν διὰ τὴν ἐξέτασιν πού τὰς ὑπέβαλα. Ὄταν μάλιστα ἐτελείωσα καὶ ἔδωσα εἰς τὴν κάθε μίαν δῶρον, ἐπῆσαν ἀπὸ ἕνα κομμάτι καρβουνίου τῆς πυρᾶς καὶ μοῦ τὸ προσέφεραν ὡς ἀνάμνησιν τῶν *Ἀναστεναρίων*.

Ἐπροσπάθησα τότε νὰ ἐξετάσω ἐκ τοῦ πλησίον καὶ τὸ παιδί τῶν καθολικῶν ἱερέων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τὸ εἶχαν ἀμέσως ἀπομακρύνῃ.

Ὄταν ἐτελείωσα τὴν ἐξέτασιν, ἐπέστρεψα εἰς τὴν πυρὰν καὶ τὸν χορὸν. Οἱ χωρικοί εἶχαν σχηματίσῃ ἕξ κύκλους γύρω ἀπὸ τὴν πυρὰν καὶ ἐχόρευαν μὲ περιέργους βηματισμοὺς πού δὲν εἶχα ἔως τώρα ξαναἰδῆ. Ὄταν ὅμως ὁ περιέργος αὐτὸς χορὸς ἐτελείωσε, ξανάρχισαν τὸν προσφιλῆ εἰς ὄλους τοὺς Βουλγάρους χορὸν. Τὴν *Ρατσενίτσα*.

Ἐχόρευσα καὶ ἐγὼ μετὰξὺ ἐνὸς χωροφύλακος καὶ ἐνὸς ναυτικοῦ δοκίμου εἰς κύκλον τετρακοσίων περίπου ἄτόμων πού κατελάμβανον ὅλην τὴν πλατείαν τοῦ χωριοῦ.

(*) Τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν, σημασίαν διότι πολλοὶ δόσπιστοι ἰσχυρίσθησαν ὅτι τὸ δέγμα τῶν πελμάτων ἦτο τόσο χονδρὸ ὥστε ἐπατοῦσαν ἀκινδύως εἰς τὰ ἀναμμένα κάρβουνα.

Ἡ ζωηρὰ κοκκινωπὴ ἀντανάκλασις τῆς πυρᾶς, ἐφώτιζε τὰς μελαγχροινὰς φυσιολογίας τῶν χορευτῶν καὶ ἔρριπτε μακρὰς ἀνακινουμένας σκιάς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ἐπῆχε κάποια πίστις καὶ ζωηρότης εἰς τὴν Χόρα αὐτὴν ποῦ μ' ἔκαμε νὰ αἰσθανθῶ ὅτι συμμετεῖχον εἰς μυστήριον ἄγνωστον εἰς τὸν ἔξω κόσμον.

Ἡ πηγαίνετε καὶ βλέπετε ὁ ἴδιος αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ μένετε εἰς τὸ σπῆτι σας καὶ τ' ἀπορρίπτετε ὡς μὴ ἔχοντα σημασίαν...

Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἤκουσα πλῆθος φθηνὰς ἐξηγήσεις διὰ τὰ Ἀναστενάγια, τόσον ἀπὸ ἐντελῶς ἀμαθεῖς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἄτομα ποῦ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὅτι ἦσαν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένοι.

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ ἀνόητοι ἀπὸ καθέδρας ἐπιστημονικαὶ θεωροῦν ἢ ἐξηγήσεις τοῦ φανταστικοῦ αὐτοῦ φαινομένου, δὲν ἐξηγοῦν ἀπολύτως τίποτε ἀπὸ τὸ γεγονός τῶν γυναικῶν ποῦ περιπατοῦν ἤρεμοι μέσα εἰς τὴν πυρὰν χωρὶς νὰ καυαλλοῦν κἂν τὰ ρούχα των ἀπὸ τὴν λευκοκυρωμένην ἀνθρακίαν.

Ἦκουσα ἄλλους νὰ φλυαροῦν, προτείνοντες νὰ προσθέσουν θερμομέτρα εἰς τὰ πέλματα τῶν ποδιῶν τῶν πυροβαδιστῶν καὶ νὰ ἐξελέγουν τὴν βαθμὸν θερμότητος με λεπτὴν ζωϊκὴν μεμβράναν· κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα καθ' ὃ τὰ πόδια εἶναι εἰς ἐπαφὴν με τὴν φωτιά.

Τὰ δύο αὐτὰ μέσα λοιπὸν εἶναι μωρὰ καὶ ἔχουν μόνον τὸ θράσος

τῆς ἀμαθείας. Διότι οἷονδήποτε θερμομέτρον θὰ ἐγείντο ἀμέσως θρύμματα ὑπὸ τὸ βάρος γυναικείου σώματος χορεύοντος.

Ἄ; πρὸς τὴν ζωϊκὴν μεμβράναν, ὃ δὲσπιστος πειραματιστῆς δὲν θὰ εἰμποροῦσε κἂν νὰ πλησιάσῃ τὴν πυρὰν διὰ νὰ κάμῃ

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου κ. κ. Φίλιππος Thornton με ἀλβανικὸν ὀκουφάκι.

τὸ πείραμά του, διότι κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ χοροῦ εἶναι τόση ἡ πύρα, ὥστε νὰ μὴ εἰσπορῆ κανεὶς νὰ ἔλθῃ κοντινέτερα ἀπὸ τέσσαρες γυάρες.

Ὅταν ἐχρονόμετρον τὸ διάστημα τοῦ χοροῦ, διεπίστωσα ὅτι αἱ γυναῖκες ἔμεναν 40 δευτερόλεπτα μέσα εἰς τὴν πυρὰν διὰ νὰ περῶσιν ἐγκαρσίως καὶ ἐσημείωσα ἤδη ὅτι ἔκαμναν τὴν διάβασιν αὐτὴν **τρεῖς φοραῖς**.

Ὅχι! ἡ Ἄκοῖα εἶναι κάτι περισσότερον ἀπὸ ἀπλὴν ὑποβολήν.

Ἀναφέρεται εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὅτι πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν :

« Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἦσαν πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἐγένετο αἴφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥστε φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὐ ἦσαν καθήμενοι καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὡσεὶ πυρὸς, ἐκάθισέ τε ἐφ. ἐνα ἕκαστον αὐτῶν. »

Ἡ Πεντηκοστή λοιπὸν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἀναφέρεται ὡς **ἡμέρα τοῦ πνεύματος** (ἡ φωνεῖται εἶναι Ἑλλην στί εἰς τὸ βιβλίον), ὅπερ σημαίνει ἐπίση: **ἡμέρα τοῦ ἀνέμου**.

Τὸ ἡμερολόγιον δὲ ἤλαξε τόσον συχνά, ὥστε εἶναι εὐνόητον ὁ χορὸς τῶν Ἀναστεινῶν καὶ ἡ ἡμέρα ἡ καθωρισμένη πρὸς ἔορτασμόν τῆς Πεντηκοστῆς, νὰ συμπέτουν.

Πάντως μὲ ἐλαφίη ἢ πιθανότης συσχέτισας τόσον μετεωρολογικῆς ὅσον καὶ πνευματικῆς, μετοξὺ τῆς ὀρητικῆς ριπῆς ἀέρος ἣτις πνέει ἐπὶ τῶν χορευτικῶν τοῦ Βουλγάρι μὲ συνέπειαν τὴν ἔκστασιν μὲ τὴν ὁμοίαν χορεύουν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, πρὸς τὴν ἀφήγησιν τῶν πυρίνων γλωσσῶν καὶ τὴν ἐπακόλουθον ἔκστασιν τὴν προξενηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου πνεύματος εἰς τοὺς Ἀποστόλους.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ THORNTON

ΑΙ ΚΗΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

(Μία πρόρρησις τοῦ ἑστρονόμου Ἀββᾶ Moreux)

Ὁ γνωστότατος ἐκλαϊκευτῆς τῆς Ἀστρονομίας, ὡς διάδοχος τοῦ Φλαμμαριδὸν εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν, ἄββᾶς Θεόφιλος Moreux διευθυντῆς τοῦ Γαλλικοῦ ἀστεροσκοπεῖου τῆς Bourges, ἐδημοσίευσε

ΑΙ ΤΕΛΕΤΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΪΑΣ ΤΩΝ ΒΡΑΧΜΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΜΟΝ ΤΑ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ

Εἰς τὰ 3 παρελθόντα τεύχη, παρεθέσαμεν ἐν μεταφράσει τὰ περὶ διατηρήσεως ἀκόμη ἐν τῷ Αἵμῳ τοῦ περιέργου ἐθίμου τῆς Ἀκαΐας (Ἀναστεναρίων) ἐκ τῆς Παρισίνης Illustration καὶ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ βιβλίου τοῦ Φιλίππου Thornton.

Καὶ ἤδη, εἶναι δυνατόν τὸ ἐθίμον αὐτὸ τὸ φέρον καθαρῶς ἑλληνικὰς ὀνομασίας, ὡς Ἀναστενάρια, Ἀρχιαναστενάριος, Εἰκονοφόροι, καὶ εἰς χώρας Θρακικὰς, τελοῦσας μέχρι τοῦ παρελθόντος ἀκόμη αἰῶνος ὑπὸ τὴν διακαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, νὰ παρέλθουν ἀπαράτηρα εἰς τοὺς Ἕλληνας διανοουμένους, ἀρχιερεῖς, ἐπιστήμονας, διδασκάλους, οἵτινες νὰ μὴ ἀντελήφθησαν καὶ νὰ μὴ ἐσημείωσαν λαογραφικὰς περὶ αὐτοῦ παρατηρήσεις.

Ὡς θὰ ἴδωμεν, πολλοῦ γε καὶ δὴ! Ἐὰν δὲ τὸ πρῶγμα δὲν ἔλαβεν ἔκτοτε εὐρύτεραν διαφήμῃσιν, τοῦτο ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν τότε ἀρχιερέων παρεξήγησιν τοῦ ἐθίμου, τὸ δὲ εἰς τὸ ὅτι αἱ μοναδικαὶ αὐταὶ τελεταὶ ἐτελοῦντο εἰς δυσπρόσιτά τινα μόνον χωρία περὶ τῆς Ἀγαθουπόλεως.

Ἐν τούτοις, ἔχομεν ἤδη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θετικὴν καὶ τεκμηριωμένην ἔρευναν ἀνεγομένην εἰς τὰ 1872 κατεγενομένην ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς Μεγάλης σχολῆς τοῦ γένους αἰμινηστοῦ Α. Χουρμουζιάδου ὅστι διεξῆλθε τὰ κατ' αὐτὸ εἰς μακρὰν διάλεξιν ἐκτυπωθεῖσαν τότε ἐν Κωνσπόλει εἰς τεύχος.

Ἡ διάλεξις ἐγένετο ὡς ἀναγράφει ὁ ἀγορητὴς ἐνώπιον τῆς Α. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου καὶ τῆς χορείας τῶν σεβασμίων ἀρχιερέων καὶ τοῦ λοιποῦ ἀκροατηρίου, κατὰ τὰς ἐνάρξεις τῶν μαθημάτων τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς, 18 Σεπτεμβρίου 1872 μετὰ τὴν ἐξῆς στερεότυπον κατακλειδα τῶν συγκεντρώσεων τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος τὴν ὁποῖαν ἐκ περιεργείας μεταφέρομεν ἐκ τοῦ κειμένου.

«Δώμεν δὲ δόξαν τῷ Θεῷ, ὅτι ὁ μεγαλειότατος καὶ τριδέβατος ἡμῶν ἄναξ Σουλτὰν Ἀβδὺλ Ἀζίζ Χάν οἱ τὰ ἔτη εἶπεν πλεῖστα καὶ εὐδαιμόνα, πᾶσαν ἐλευθερίαν χορηγεῖ εἰς τὴν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐπὶ τὰ κρεῖττω πρόοδον καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. ὑπὸ δὲ τὴν ἀμφιλαφῆ σκιάν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας τεταγμένοι καὶ τῆς ὑψηλῆς προστασίας αὐτοῦ ἀπολαύοντες, εἰς εὐγνωμοσύνης τεκμήριον, ἀναφωνήσωμεν: Ζήτω ὁ γαλανότατος ἡμῶν ἄναξ Σουλτὰν Ἀβδὺλ Ἀζίζ Χάν! Ζήτω! Ζήτω! Ζήτω δὲ

ψυχικὴ ἔρευνα
ἄλλο ἐπὶ 16
1940.

καὶ ὁ δεβαστὸς κιδεμών καὶ προστάτης τῆς ἱερέας ταύτης ἐδότης τῶν γραμμάτων, ὁ γεραρδὸς Ἄνθιμος, ὁ τῆς Ὁρθοδοξίας γενναῖος πρόμαχος! Ζήτω! Ζήτω! »

Ἡ διάλεξις αὐτὴ ἀναφέρει ἐπανελημμένως, ὅτι οἱ τότε τοπικοὶ ἀρχιερεῖς, παρεξηγοῦντες τὴν σημασίαν τοῦ ἐθίμου τὸ ὅποιον ὡς θὰ ἴδωμεν δὲν ἔχει σήμερον καμμίαν σοβαρωτέραν σημασίαν τῶν ἀναπτουμένων πυρῶν τὴν παράμονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ ἀγόμενοι ἐκ στενοῦ δογματικοῦ πνεύματος, πατεδύωξαν ἀπηνῶς τοὺς Ἀνεστέναρῆδες, μὴ διστάσαντες καὶ πρὸ διώξεων καὶ πρὸ μαστιγώσεων ἀκόμη καθ' ὃ δίκαιωμα εἶχον ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Μόνον δὲ ἡ βαθέως ριζωμένη πρόληψις τῶν Ἀναστέναρῆδων ὅτι ἡ τελετὴ εἶχεν εὐεργετικὴν σημασίαν τόσον εἰς τὴν ὑγείαν ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς εὐφορίας τῆς συγκομιδῆς, διέσωσε τὸ πολύτιμον ἔθιμον.

Πάντως ὁ ἀγορητὴς, μολοῖσι ὁμιλεῖ πρὸ κληρικῶν δὲν παύει τονίζων τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν ἀπομειναρίων τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ἐθίμων ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως καὶ συνιστᾷ τὴν παῦσιν τῆς βίας καὶ προσπάθειαν μεταπέσεως τῶν πληθυσμῶν διὰ τῆς πειθοῦς καὶ τοῦ σχολείου.

Τὰ κυριώτερα μέρη τῆς διαλέξεως τοῦ Χανουμουζιάδη τῆς ὁποίας θὰ ἐθεωροῦμεν ἔλλειψιν ἂν δὲν διετηροῦμεν τὴν χαρακτηριστικὴν τοῦ καιροῦ φρασεολογίαν ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Περὶ Ἀναστέναρῶν

1. Τῷ ἀπό τινος χρόνου ἐπιμαρτυροῦντι ἔδει τῆς σχολῆς ἐπόμενος καὶ τοῖς ὀρισμοῖς τῆς διευθύνσεως περὶ τοῦ ἐθίμου, περὶ Ἀναστέναρῶν νὰ εἶτω ἐπεχείρησα. Τοῦτο δέ, ἵνα καὶ ἐκ τῶν παραδόξων ἐθίμων τῶν ἐν γωνία τινι τῆς Θράκης μέχρι τοῦδε διατηρουμένων, οἱ τῶν τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης σοφῶν νοθείαν ἡμῶν καταγόντες καὶ τὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καταγωγὴν κίβδηλον κηρύξαντες, κατάδηλοι γένωνται ὅτι ἄγνοιαν τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου ἐφθησαν ὀφλισκάνοντες. Διότι οἱ νῦν ἑκασταχῆ Ἑλληνας, καίτοι διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἐκπαλαί ἀπεξεδύθησαν, ὅμως μὲν τοῖς, ὁ δῆμος (ὁ λαὸς) τῶν γυναικῶν μάλιστα, πολλὰ μὲν τῆδε κάκειδε τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας ἀρχαῖα ἔθιμα διεφύλαξεν, ἐστὶ δ' ὅπου καὶ τὰς ἀρχαίας τελετὰς ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον μετέβαλε καὶ τὰς τῆς Ἑλληνικῆς πομπείας πομπὰς καὶ τὰς θυσίας καὶ τοὺς χοροὺς εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν εἰσήγαγε καὶ ἡ πρὸς τὰ πανάρχαια ἔθνη ἀφοσίωσις, τῆς ἐπιμόνου ὀπουδῆς καὶ ἐπιμελείας τῶν ἀειποτελειουργῶν τῆς Ἐκκλησίας κατίσχυσεν, ὡς τοῦ λόγου προϊόντος, κατάδηλον γενήσεται.

Τούτων τοίνυν ἕνεκα, περὶ Ἀναστέναρῶν ὁ λόγος ἔσεται.

2. Παρὰ τὴν Θρακικὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, αἱ Ἑλληνίδες πόλεις Μήδεια, Ἀγαθούπολις, Βασιλικός, Σωζούπολις, Ἀγχιάλος, Πύργος,

καὶ Μεσημβρία περιίστανται, χορὸν τινα ἔρρυθμον πρὸς τὸν φλοῖσβον τῶν κυμάτων τοῦ Πόντου συγκροτοῦσαι, τὸ δὲ διὰ τὸ πενιχρὸν τοῦ πόρου καὶ τὸ ἀπόκεντρον τοῦ τόπου ἐπικρατοῦν βαθὺ σκότος τῆς ἀμαθείας, θαυμαστῶς μέχρι τοῦδε εἰς διατήρησιν πολλῶν ἐθίμων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας συνετέλεσε, καὶ δὴ καὶ τῆς τελετῆς τῶν ὁργίων τοῦ Διονύσου, ἐκχι-
στιανιδθεΐδης μὲν καὶ ἀλλοῖαν τινα μορφήν λαβοῦσας, βῆθιν δὲ τὴν αὐτὴν διαφυλαξάσας, ὡς ἐκ τῶν ἐπομένων κατάδηλον γενήσεται.

5. Ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Ρέσβι καὶ Βελέκα, πλησίον τῆς Ἀγαθουπόλεως, τὰ χωρία Ρέσβι καὶ Γαλαζάκι κείνται ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα· καὶ τὸ μὲν περὶ τὰς 60 τὸ δὲ περὶ τὰς 20 οἰκίας περιέχοντα. Τούτων δὲ δυτικώτερον, ἐπὶ τριῶν λόφων ἀποτελούντων τρίγωνον ἐπικάθηνται τὸ Προδίζον ἢ Προδίλαβον, οἰκίας περιέχον περὶ τὰς 120 καὶ δύο ὥρας ἀπέχον τῆς Ἀγαθουπόλεως· μίαν δὲ καὶ ἡμίσειαν ὥραν περίπου δυτικώτερον τούτου, τὸ Κωστῆ, χωρίον παραποτάμιον καὶ ἐξ 180 οἰκιῶν συνιστάμενον· πρὸς μεσημβρίαν δὲ τούτου δύο ὥρας μακρὰν, τὸ Πυργόπλον (Μικρὸς Πύργος).

Ἐν ἅσασι τοῖς χωρίοις τούτοις, λαλοῦσι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατ' ἰδιόζουσαν προφορὰν, ἐν παρατεταμένη φωνῇ καὶ πλείστας ἀρχαιοτάτας λέξεις διασώζουσαν· βορειότερον δὲ τοῦ Κωστῆ μίαν ὥραν, κείται τὸ Βουλγάρι χωρίον Βουλγαρικόν, ἐξ 120 οἰκιῶν συνιστάμενον.

13. Κατὰ δὲ τὴν ἑβδομάδα τῆς μνήμης τῶν ἁγίων, Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, οἱ κάτοικοι τοῦ Κωστῆ, εὖλα ἐκ τοῦ δάσους φέρουσι· κατὰ τὴν παραμονὴν δὲ μάλιστα, ἅπαντες οἱ εἰς ἐργασίαν ἀποδημοῦντες, εἰς τὸ χωρίον συντρέχουσιν, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν ὄμων, οἱ δ' ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δὲ ἐρ' ἀμυγῶν κρμίζοντες, σωρὸν μέγαν ἀποτελοῦσιν.

14. Ὁ δὲ Ἀρχιαναστενάρης, ἐκ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ταῦρον τριετῆ τέλειον (ἀνευνούχιστον) πρὸς θυσίαν ἀγοράζει· τὴν δὲ παραμονὴν τῆς ἑορτῆς, ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρχιαναστενάρη πομπὴ ἐξαρτύεται· Καὶ ἡ μὲν μουσικὴ προηγείται παιανίζουσα· ἄνδρες δὲ, θυματήρια κρατοῦντες, ἀφθόγως θυμῶσι τὰ Ἀναστενάρια κρατοῦντα τὰς ἐπηρυωμένους καὶ κερυσωμένους εἰκόνας, τοὺς κωδωνοφόρους ἐρυθροὺς ἐπενδύτας φορούσας, καὶ ἐνθουσιωδῶς χορεύοντα καὶ ἀλαλάζοντα· ὁ δὲ λαὸς πανδημεὶ ἀκολουθεῖ, ἀγαλλόμενος. Οὕτω δὲ τοῦ χωρίου ἐξεληθόντες καὶ τὸν ἱερὸν ταῦρον παραλαβόντες, εἰς τὸν ναὸν ἄγουσι καὶ θπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τοῦτον προσδένουσιν ἐν κρίκοις προσηλωμένοις ἐξεπίτηδες. Φκεὶ δὲ καὶ πάντες τοὺς ὑπ' αὐτῶν τεταγμένους ταῦρους προσφέρουσι· τὰ δὲ ἄρνια καὶ πρόβατα, ζῶντα ὑπὸ τοῦ ἱερέως εὐλογηθέντα διὰ τῆς τῶν κρεῶν ἢ τῶν ποιμνίων εὐχῆς, οἴκοι θυσιάζουσι.

15. Τὴν δ' ἑσπέραν, πλῆθος πολὺ πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ἀρχιαναστε-

νάρη, ἔνθα καὶ τὸ ἱερώτερον τέμενος τοῦ ἁγίου, συνέρχεται. Ἐπειδὴν δι' ἐκεῖ πύθους ὄλους οἰνοπνεύματα; ροφήσωσιν, ἐξέρχονται τῆς πομπῆς, παιανίζουσιν τῆς ἱερᾶς μουσικῆς, ἣτις ἐκ τοῦ ἱεροῦ μεγάλου τυμπάνου τῶν **παππούδων** (1) καὶ τοῦ αὐλοῦ καὶ λύρας καὶ τοῦ ἀσκαύλου (κάϊδας) σύγκειται. Εἰς τὸν ναόν, μόνα τὰ **Ἀνασθενάρια** εἰσελθόντα, ἐν τῇ μέσῃ μετ' εὐλαβείας ἴστανται· ὁ δὲ **Ἀρχιανασθενάρης** ἀνά τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τῶν εἰκότων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν χορευουσῶν εἰκόνων τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ποιησάμενος, περὶ λαμβάνει ἐκάστην τῶν τοῦ ἁγίου καὶ ἀφ' οὗ φέρῃ αὐτὴν εἰς ἐκάστην τῶν τοῦ χοροῦ, ἵνα δῆθεν ἀσπαθῇ ταύτας· ἐγγχειρίζει αὐτὴν τῶν **Ἀνασθεναρίων** τινὶ καὶ τὴν τελευταίαν αὐτὸς κρατεῖ.

Ὁδῶν δὲ τοῦ ναοῦ ἐξελθόντες, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου κατευθύνονται, ἔνθα ὁ μέγας τῶν ξύλων σωρὸς καὶ ἡ πυρὰ **μεγὰ ἑκκέαυται** καὶ ἡ ἀνθρακία ἐξηνηγεμένη κεῖται. Παρὰ δὲ τὴν πυρὰν, πρῶτος ὁ **Ἀρχιανασθενάρης**, κρατῶν κωδωνοφόρον χορεύουσαν εἰκόνα, τοῦ χοροῦ ἄρχεται, τῆς μουσικῆς παιανίζουσιν. Ἐὐθὺς δὲ καὶ τὰ λοιπὰ **Ἀνασθενάρια** κωδωνοφόρους εἰκόνας κρατοῦντα, προσέρχονται.

Καὶ οὗτοι μὲν δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ ἡσυχῶς κατὰ πρῶτον καὶ ἐν ρυθμῇ τινὶ κινούμενοι, καὶ **ἔχ, ἔχ' ἄδ, ἔχ, ἔχ' οὐχ, οὐχ** (2) ἐπιφωνοῦντες χορεύουσιν. Ἐν τούτῳ δὲ χρόνῳ καὶ ὁ κύκλιος χορὸς τῶν πανηγυριζόντων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συγκροτεῖται· αἱ δὲ **Ἀνασθενάρια**, ὅτε μὲν τῇ μέσῃ, ὅτε δ' ἐν τῇ τάξει τοῦ χοροῦ μόνοι χορεύοντες, γοργότερον καὶ μανικώτερον πηδῶντες καὶ τὰς κωδωνοφόρους εἰκόνας ἀνω, κάτω, δεξιᾶ, ἀριστερᾶ κινοῦντες, τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῶν προυχόντων ἢ καὶ τῇ συζύγῳ αὐτῶν εἰς προσκύνησιν προσφέρουσιν, ὅπερ τιμῆς ἐξαιρέτου σημεῖον λογίζεται.

Ἐν δὲ τῇ ἐγθουσιασμῇ αὐτῶν καὶ τῇ οἰστρομανίᾳ, **ἐπι τῆς μεγάλης ἀνθρακίᾳς γυμνόποδες ἐπὶ τινὰ λεπτὰ χορεύουσιν** ἢ καὶ ἀκροποδητεῖ εἰς αὐτὴν ταχέως εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται, συνεχῶς τοῦτο ἐπαναλαμβάνοντες, ὡς τῆς ἱερότητος αὐτῶν σημεῖον δῆθεν τρανώτατον, Ἐν δὲ τῇ ταχυποδίᾳ καὶ τῇ οἰστρομανίᾳ, ἔτι δὲ καὶ τῇ παχυδερμίᾳ τῶν ποδῶν αὐτῶν, δὲν καίονται ἢ καὶ ἀδιαφοροῦσι καίόμενοι! (3)

(1) Τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης

(2) "I :. ακ :. χε !. = Ἰαχε! ἢ ἀρχαία ἀνιψώ/η τις τῶν Διονυσιακῶν ὀργίων.

(3) Αἱ προσωπικαὶ παρατηρήσεις τοῦ Thornton ἀνατρέπουσιν τὰς προχείρους αὐτὰς ὑποθέσεις. Τὸ πέλμα τῶν Ἀνασθεναρίων τοῦ χωρίου Βουλ. Εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ αὐτὴν, ἀντὶ πεπωμένου χυοίματος τοῦ μελανιοῦ, πρόκειται ἀπλῶς περὶ ἀσυναίσθητου τηλεπαθικῆς ὑποβολῆς τῆς ὑπερτερίας πρὸς τὸν Σοπεγγάουερ.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πολλοὶ κατορθώνουν νὰ κάμουν ἀνθρώπους νὰ στρέψουν ἂν στηρίξουν τὸ βλέμμα των ἐπ' αὐτῶν μὲ συναφῆ ἔντασιν τῆς θελήσεως.

Ἐπίσης εἶναι γνωστὸν, ὅτι πολλὰ νευρικά ἄτομα ὅταν πάθουν καθ' οἰονδήποτε τρόπον κάποιαν ὑποβολὴν π. χ. ὅτι καθὼς διαβαίνουν τὸν δρόμον θὰ λάθουν ζάλην καὶ ὅτι θὰ τοὺς κόψῃ αὐτοκίνητον, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν πρόκειται νὰ περάσουν, αἰσθάνονται ἀκουσίως νὰ ζαλιζωνται,

16. Ἄφ' οὗ δ' ἐπι τινας ὥρας οὕτως ἐν τῇ πυρᾷ χορευσῶσι, προπορευομένου τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ μεγάλου τεμένου, λαμπαδηφοροῦντος καὶ θυμιῶντος καὶ τοῦ θιάσου ἅπαντος ὡσαύτως ἐν λαμπαδηφορίᾳ καὶ θυμιάμασιν ἐπομένου, τῆς δὲ μουσικῆς παιανιζούσης, ἐν ταῖς εἰκόσι χορεύοντα τὰ Ἄναστενάρια, εἰς τὰς οἰκίας περιέχονται, τῶν οἰκοδεσποτῶν ἐν χαρᾷ καὶ ἀναπεπταμέναις ταῖς θύραις τούτους ὑποδεχομένων καὶ τῶν εὐπωριτέρων καὶ τράπεζαν αὐτοῖς παρατιθεμένων· οἱ δ' εἰσελθόντες χορεύουσι μέχρις ἂν παρατεθῇ ἡ τράπεζα· καὶ φαγόντες καὶ πιόντες καὶ φιλοδωρηθέντες καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐπευξάμενοι, εἰς ἄλλην οἰκίαν ἀπέρχονται· τῶν δὲ ἀκολουθούντων οἱ βουλόμενοι συνεισέρχονται καὶ τῆς τραπέζης συμμετέχουσιν.

Ὁ μόνον διεπιστώθη ἡ ὑπαρξίς Ἀναστενάρηδων μεταξὺ τῶν Κωστιανῶν τῆς Μελίτης, ἀλλὰ καὶ ἡ προθυμία τῶν νὰ ἐπαναλάβουν τὸ ἔθιμον καὶ ἐφέτος ἀκόμη, ἂν τοῖς παρείχετο ὑπόσχεσις ὅτι δὲν θὰ ἐνοχληθοῦν.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνέλαβε ἐνεργῶς ἡ Ἐταιρεία Ψυχικῶν Ἐρευνῶν, θεωροῦσα, ἐκτὸς τῆς κεφαλαιώδους ἐπιστημονικῆς σημασίας τοῦ φαινομένου καὶ ἔθνικόν καθήκον τὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἔθιμου, ὃ, ἐνὸς μέρους τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς κληρονομίας διαμψισθητουμένου παρὰ τῶν ξένων καὶ ἔπειθ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποθῆ σπουδαῖον κέντρον εὐ μόνον ἐπιστημονικῆς μελέτης τοῦ ζητήματι, ἀλλὰ καὶ τουριστικῆς κινήσεως ἐν Ἑλλάδι.

Διότι φαντάζεται κανεὶς, πόσαι θεωοὶ ἐπιστημῶν, φιλεπιστημῶν καὶ περιέργων θὰ συνέρρεον κατ' ἔτος εἰς Βέροσιαν διὰ νὰ παραστοῦν πρὸ τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτοῦ φαινομένου τοῦ ἐκτελουμένου τακτικῶς καὶ ὑπὸ τῶν Βαρχμάνων ἐν Ἰνδίας, τὸ ὄπεσον παρουσίαζει ὡς ἐπιστημονικὴν πιθανότητα καὶ τὸ θεῶμα τῆς Πηλείδας Γρατῆς τῶν τριῶν παίδων, οἵτινες ριφθέντες ἐντὸς φλεγούσης καμίνου, παρέμειναν ἀδολαβεῖς.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΝΑΓΡΑΣ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ

(Ἀρχὴ τῆς Ἐταιρείας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν)

1) Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ραδιενεργείας, ἡ φυσικὴ διεπίστωση ἐστὶν ἡ βλῆ εἶναι ἀπλῶς συμπτύκνωσις ἐνεργείας (ἤλεκτρονία). Ἐπομένως μία καὶ ἡ αὐτὴ μορφή ἐνεργείας (θεῖον) ἀποτελεῖ καὶ κυβερνᾷ ὅλον τὸ σύμπαν.

Ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ ἐνέργεια δὲν εἶναι ὅπως προσθεύει ὁ ὀλισμὸς «τυφλοὶ νόμοι». Ἄν λάθῃ κανεὶς γενικῶς τὰ φαινόμενα τοῦ σύμπαντος, ἐλπίζει ὅτι ἀποτελοῦν ἐν ἀρμονικόν σύνολον, ὅχι μόνον λειτουργοῦν πανσόφως μὲ ὀρισμένους ἐλαστικῶς νόμους, ἀλλὰ καὶ ἐπανορθῶν κατὰ

Ἐπεπε λοιπὸν νὰ ἐρευνηθοῦν τρία προέχοντα σημεῖα. 1) Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἐθίμου. 2) Τί ἀπέγειναν οἱ Ἕλληνες Ἀναστενάρηδες τῶν χωρίων Κωστί, Προδίβο (Προδίλαβον), Πυργόπλο, Τριπύρι κτλ. 3) καὶ ἔάν ἦτο δυνατὴ ἡ ἀναβίωσις καὶ σπουδὴ τοῦ φαινομένου.

Καὶ ἡ μὲν προέλευσις τοῦ ἐθίμου κατωρθώθη νὰ διασαφηνισθῇ ἐντελῶς καὶ θ' ἀποτελέσῃ ἰδίαν μελέτην, ἧς θὰ δημοσιευθῇ ἐν καιρῷ. Δυνάμεθα πάντως ἤδη νὰ εἰπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ καθαρώς Ἑλληνικῶν ἐθίμου οὐδεμίαν ἔχοντος σχέσιν ἐκτὸς τῆς γειτονίας μὲ ἄλλα ἔθνη.

Ἀπηυθύνθημεν λοιπὸν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν τῆς Βυρείου Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ὁποίων ἰδιαίτερος ἐνδιεφέρθησαν ὁ ἐν Σέρραϊς διαπρεπὴς χειροῦργος κ. Ἰππ. Μακρῆς, ὁ ἱατρός κ. Καραπέτσης ἐν Σίνθῃ, ὁ στρατιωτικὸς ἱατρός κ. Μιστακούρης ἐν Κομοτινῇ καὶ ὁ ἐπίσης στρατιωτικὸς ἱατρός κ. Βαμβακούσης ἐν Διδυμοτείχῃ. Πληροφορίας ἐπίσης ἔσπευσαν νὰ μᾶς ἀσάσχουν διὰ τοῦ τύπου ὁ κ. Π. Δανηλόπουλος καὶ ὁ ἐν Σουφλίῳ ἱατροφιλόσοφος κ. Κωστ. Κουρτίδης συγγραφεὺς τῶν « Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν μυστηρίων ».

Θετικὰς δὲ πληροφορίας εἶχομεν παρὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κεραμοπούλου, παρὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Λιθογραφικοῦ ἀρχείου κ. Μέγα, παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ κ. Κωνσταντοπούλου καὶ, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῦ θερμουργοῦ διευθυντοῦ τοῦ « Ἑλληνικοῦ ἀρχείου » καθηγητοῦ κ. Πολυδ. Παπαχριστοδούλου.

Ἐξ αὐτῶν προέκυπτεν, ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῶν περὶ τὴν Ἀγαθούπολιν χωρίων καὶ ἰδίᾳ οἱ Κωστικνοὶ οἴκτινες μετενάστευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἀνακλιτικὴν τῶν πληθυσμῶν, ἀπεκατεστάθησαν τὸ μὲν πλεῖστον τῶν Σερρῶν εἰς τὰ χωρία Κερκίνη καὶ Ἁγία Ἐλένη, ὅπου ὠνόμασαν εἰς μνήμην τῆς μητρὸς τοῦ πατρῶνος τῶν Ἀγίου Κωνσταντίου, τὸ δὲ πλεῖστον τῆς Βερροίας, εἰς τὸ χωρίον Μελίκη, ὅπου ἀπετέλεσαν συμπαγῆ συνουκισμῶν ἐξ 60—70 οἰκογενειῶν.

Ὡστε ἡ εἴχαμεν θετικὰ διδόμενα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἠδυνάμεθα νὰ βασίσωμεν τὰς πρῶταθείας μας πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἐάν ἐπιζοῦν ἀκόμη Ἀναστενάρηδες καὶ κατὰ πόσον θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἐθίμου.

Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ προστάχεται τοῦ κ. Παπαχριστοδούλου, διὰ τῶν κ. κ. Πέτρο τοῦλου καὶ Δελγιάννη, συνεκεντρώθησαν προπάντων εἰς τὰ πέριξ τῶν Σερρῶν καὶ εὐρέθησαν πρὸ δυσκολιῶν διὰ τὴν ἐξακριβωσιν τῶν καὶ λεπτομερειῶν ἀκόμη, ἐνόμισα προσήκον νὰ στρέψω τὰς ἐνεργείας μου πρὸς τὴν Βερροίαν.

Ἡ ἐκεῖ ἐνέργεια, γενομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τῶν συνεταρισμῶν τοῦ χωρίου Μελίκη κ. Κων. Τρικκλοπούλου προθύμως ἀποδεχθέντος, ἀπέδωκεν ὄντως ἄριστα ἀποτελέσματα.

ποδάρια του φοροῦσε *τσερβούλια* (χωρικά υποδήματα) καὶ εἶπέ μας.

— Βρὲ παιδιά... βγάλτε τὰ τσερβούλια μου νὰ μὴ καῶν...

Καὶ τοῦ ἐβγάλαμε τὰ τσερβούλια καὶ μπήκε ἀξυπόδητος μεσ' τὴ σιτιά... Ἄμμα τί σιτιά... Φοῦρνος! καὶ χόρευε ἕνα κάρτο τῆς ὥρας μεσ' τὴ *θερμοσπουδιά*. Καὶ ὄντε ξέβηκε ἀπὸ τὴ σιτιά τὰ ποδάρια του δὲν ἐπάθασι τίποτε...

Ἐπίσης ἐκ τῶν ἐρευνῶν τῶν ὁποίων εἶχε τὴν προθυμίαν νὰ κάμῃ μετὰ τῶν ἐν Σέρραις ἐκ Βουλγαρίας προσφύγων, ὁ ἐν Σέρραις ἰατρός κ. Ἰππ. Μακρῆς μέλος τῆς Ἑταιρείας, ἀποσπῶμεν τὴν ἐξῆς περιγραφὴν γυναικῶν Κωσταντίνης.

«Τὸ ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἤκαπτον πυρὰν εἰς τὴν πλατείαν τοῦ χωριοῦ ἤ.ε. ἦτο τόσο δυνατὴ ὥστε μόνον εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἦτο δυνατόν νὰ σταθῇ κανεὶς.

Ὅταν ἐπιπτον αἱ φλόγες καὶ ἐσχηματίζετο παχεῖα ἀνθρακίαν, τὴν ἁμαλοποιοῦν διὰ μακρῶν ράβδων ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ ἰσοπαχὲς στρώμα πάχους σπιθαμῆς καὶ πλεον, μήκους δὲ 6—8 μέτρων. Γότε ὁ κορυφαῖος τῶν *Ἀναστενάρηδων* ἀνελάμβανε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου, τὴν ἠσπάζετο, κρατῶν δὲ αὐτὴν ἀνὰ χεῖρας, γυμνόπους καὶ μὲ δῆμα σταθερὸν καὶ δραδὺ εἰσήρχετο εἰς τὴν πυρὰν. Τὸτον ἠκολούθουν 3—4 ἄλλοι ἐν οἷς καὶ γυναῖκες καὶ: «ἐμπαινε ἡ φωτιά ἀπὸ εἰς φροσστες καὶ ἐβγαίνει ἀπὸ τὰ προστήθεια τῶν γυναικῶν καὶ δὲν ἐκαιρότανε οὔτε τὰ ροῦχα τους, ἀλλὰ τὴν «ἐλιχνοῦσασιν» τὴν φωτιά μετὰ τὰ γυμνά πόδια τους, περπατοῦσασιν σιγὰ σιγὰ καὶ ἐδράινασιν. καλλιτερικὸς ἀπ' ὅτι ἐμπήκασιν»

Ἡρώτησα ἐν καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις ἠδύνοντο οἱ *Ἀναστενάρηδες* νὰ πιάσουν φωτιά, ἢ τί θερμόν καὶ μού ἀπὴνητησιν ἀρνητικῶς. Μόνον κατὰ τὴν ἐρωτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ τὴν ὥρην τῆς τελετῆς παρουσιαζον τὸ φαινόμενον τῆς Ἀκαίης.

Ἡ Ἑταιρεία Ψυχικῶν Ἐρευνῶν ἀνέκαθεν ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς ἐπὶ τοῦ περιέρου αὐτοῦ ἐθίμου, τὸ ὁποῖον ἐνεκεν τοῦ τόπου τῆς τελεσεῶς του εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, περιγράφεται εἰς ὅλα τὰ ἕνα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ ὡς Βουλγαρικῆς προλεύσεως, μολονότι τὸ ὄνομά του Ἄναστενάρια — Ἀναστενάρηδες — εἰκονοφόροι, ὑπεδήλουν τὴν Ἑλληνικὴν του καταγωγὴν.

Ἐκτὸς τούτου ἔμωσ, ὁ φόβος μήπως τοὺς κοροϊδεύσουν ἢ τοὺς καταδιώξουν αἱ ἀρχαί, ὅπως εἶχε συμβῆ παλαιότερα μὲ τὴν ἐπισκοπὴν Σωζοαγαθουπόλεως, κάμνει τοὺς Κωστιανούς ἀκόμη περισσότερον προσεκτικούς καὶ ἐπιφυλακτικούς.

Ἡ περιγραφή τῆς τελετῆς ὅπως τὴν διηγήθη ὁ Κωστιανὸς κάτοικος τῆς Ἁγίας Ἑλένης Ἀπόστολος Παπαγεωργίου ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Στὴν παραμονὴ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ποὺ γιόρταζε τὸ χωριὸ μ'ε, κατὰ τὸ βράδυ ὥρα 6—7. εἶνουν φωτιά στὰ ξύλα ποὺ εἶχαν σωρέψῃ οἱ χωριανοὶ εἰς τὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ.

Στὸ μεταξὺ οἱ Ἀναστενάρηδες φέρναν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαι 4—5 εἰκόνας ποὺ εἶχαμε ἐκεῖ μαλαμοκαπνισμένες καὶ φοριωμένες ἀναθήματα, μὲ κουδουνάκια ποὺ κουδούνιζαν ὅταν τὴν κουνοῦσαν. Τότε ἔμπαιναν μέσα στὶς φλόγες, ἀκριθῶς ὅταν λαμπάδιαζαν τὰ ξύλα, χορεύοντας μὲ τῆς εἰκόνας στὰ χέρια.

Ἐξέλλοι σὺν δαίμονισμένοι καὶ σὺν νὰ στενοχωροῦντο εἰς τὸν ὕψιστο β.θμό, φώναζαν ἀγκομαχώντας καὶ ἀναστενάζοντας ἄχ! ἄχ! ἄχ! ἄχ! Μπαίνοντας στὶς φλόγες ἦταν τελείως ἑυπόλυτοι μ' ἓνα ποκάμισο καὶ σάβρακο.

Αὐτὸ βριστοῦσε μέγρι σβύσει ἡ φωτιά. Στὸν χορὸν αὐτὸν ἔπαιρναν μέρος καὶ κάμποσες γρηές.

Μιὰ φορὰ ἦρτε ὁ Δεσπότης ἀπὸ τὴν Σωζόπολι γιὰ νὰ μὴ ποδίσῃ αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ γιὰ νὰ μὴ τὸν ἐννοήσουν, ἔβλεπε γυναικίτικα ροῦχα καὶ στὸ κεφάλι μαγαυλίκα, ἔκατσε στὸ παραθύρι καὶ λόγιαζε τὰ Ἀναστενάρια ποὺ χορεύασι πὰ στὴν σιὰ.

Ὁ Μουχτάρης (προσετιῶ) τοῦ χωριοῦ ποὺ ἦταν κοντὰ του τὸν ἐρώτησε.

— Τί λὲς γέροντα μ' αὐτὰ ποὺ λογιαζεις ;...

— Τί νὰ σὰς πῶ παιδιά!.. ὅτι θέλετε κάντε... δὲν μπορῶ νὰ σὰς πῶ τίποτε...

Μιὰ φορὰ πῆγαμε νὰ κάνουμε προξενεῖα καὶ κείνος ὁ γέρος ποῦχε νὰ συμβάσῃ (ἀρραβωνιάσῃ) τὸ παλληκάρι του, ἦταν Ἀναστενάρι. Καὶ καὶ ποὺ καθοῦμαστε ἀρχισε καὶ πηδοῦσε νὰ πέμπῃ μεσ' τὴ σιὰ καὶ στὰ

ρεύσαντες και πομπεύσαντες, μετά ταῦτα οὐδενὸς τῶν λεχθέντων καὶ πραχθέντων μέμνηται καὶ ἐν τῷ χωρῷ ἀλλήλους οὐ διέγνωσαν. Ἀντὶ δὲ τοῦ τῶν Βικχῶν ἐπιφωνήματος εὐοὶ ! σαβοὶ ! τοὺς στεναγμοὺς χ "Ιχ" / ἔχ / οὐχ, εὐχ, ἔχ, ἔχ, ἐπιφωνοῦσι. Καὶ ὡς περ αἱ Μαινάδες αἰ μὲν τῇ δεξιᾷ κρατεῖσθαι θύρρον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ ἀγαλμάτιον τοῦ Διονύσου ὠργιάζον, ἢ ἐν ταῖς ἱεραῖς πομπαῖς τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ἐπ' ὤμων οἱ ἱερεῖς φέροντες, ἐπεφώνουν ὑπὸ τοῦ ἄχθους δῆθεν τῆς θεότητος ἐκρυνόμενοι, οὕτω καὶ τὰ **Ἀναστενάρια** τὰς εἰκόνας φέρουσι σιε ἀΐοντα.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἐν συνόψει ἀνέφερον εἰς τὴν διὰ λέξιν του κατὰ τὸ 1872 ὁ ἀείμνηστος Χουρμουζιάδης. Καὶ κατόπιν ὁμοῦς τούτου, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρομεν τοὺς παλαιότερους τῶν ὁποίων τὰς παραγραφὰς θ' ἀναφέρομεν ἐν καιρῷ, σημειώομεν τὸν Βιζυηνὸν γράψαντα περὶ Ἀναστεναρίων εἰς τὰ 1888 καὶ 1897, τὸν καθηγητὴν Πολίτην, τὸν καθηγητὴν Βέην, τὸν διευθυντὴν τοῦ Θεατρικοῦ Ἀρχεῖου κ. Πολ. Παπαχριστοδοῦλου (1911), τὸν κ. Π. Δανηλόπουλον (1937), τέλος τὸν καθηγητὴν κ. Δ. Πετρόπουλον καὶ τὸν διδάσκαλον κ. Β. Δεληγιάννην, τοὺς δύο δὲ τούτους ἐξετάσαντας λεπτομερῶς τοὺς ἐν Ἑλλάδι καταφυνόντας κατοίκους τοῦ χωρίου Κωστή κτλ. μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ἰδίου κ. Παπαχριστοδοῦλου.

Τελευταῖον ἀκόμη ὁ καθηγητὴς ἐν τῷ Βουλγαρικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Ἀρ. Βασούτωφ, παρουσίασεν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν Ἀκαδημίαν ὑπόμνημα τοῦ ὁποίου λεπτομερείας ἀνέγραψε καὶ ἡ ἐφημερὶς Ζωρτα τῆς Σόφιας καὶ εἰς τὸ ὅποιον παρουσιάζει τὰ Ἀναστενάρια, ὡς παλαιὸν ἔθιμον ποῦ ἐκκληρονόμησαν αἱ νέαι Βουλγαρικαὶ γενεαὶ ἀπὸ τοὺς πρώτοις προγόνους των τοὺς πυρολάττας.

Θὰ ἴδωμεν προκρίοντες κατὰ πόσον ἡ ἐξήγησις αὐτὴ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Πρὶν ὁμοῦς τούτου ἀναφέρομεν μερικὰς σχετικὰς πληροφορίες ἐκ τῶν περιγραφῶν τῶν κ. κ. Πειροπούλου καὶ Δεληγιάννη ἀπὸ Κωστιανοῦς κρὸσφυγας τοῦ χωρίου Ἀγία Ἐλενη πλησίον τῶν Σερραίων.

...Εἶναι πολὺ δύσκολο ν' ἀποσπάσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ, φιλοξένους καὶ καλοδόλους κατὰ τὰ ἄλλα, τέτοιου εἴδους πληροφορίας θεωροῦν πολὺ κακὸν ν' ἀποκαλίψουν τὸ μυτικὸν σ' ἕλας των τὰς λεπτομερείας καὶ προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ ξεφεύγουν ὅταν τοὺς ἀνοίγῃ κανεὶς συζητήσι. Συμβαίνει καὶ ἐδῶ κάτι ἀνάλογον μὲ τὰς ἀρχαίας Ἑλληνικὰς καὶ ξένας μυστηριακὰς τελετὰς καὶ μέχρι σήμερον παραμένον μυστήρια.

Ἐρχιαναστεινάρη ἐν Κωστῇ, μέγαρον μέγα τῶν Παππούδων ἐπικέκληται· τοῦτο δ' ἐστὶ καὶ τὸ πάντων ἱερωτάτων· διότι καὶ ὁ ἐν Κωστῇ Ἐρχιαναστεινάρης ἀπάντων σεβασμιώτατος καὶ ταῖς ἐπιταγαῖς τούτου τὰ τῶν ἄλλων χωρίων Ἀναστεινάρια πείθονται.

28. Αἱ δὲ τῶν Παππούδων χορεύουσαι εἰκόνας, λαβὰς ἔχουσιν ἰκανῶς μακρὰς κάτωθεν ἐκ τῆς αὐτῆς σανίδος πρὸς τὴν κατὰ τὸν χορὸν τῶν Ἀναστεινάρων εὐκόλον διαχείρισιν, ἐπηργυρωμέναι δ' εἰσὶ καὶ κεχρυσωμένοι καὶ παντοίοις κοσμημασιν, οἷον χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς ἐνωτίοις καὶ δακτυλίοις καὶ ψελλίοις καὶ ἀλυσσοῖς καὶ ἀρχαίοις νομίμασι κεκοσμημένοι. Σκέπη δ' ἔρυσθρα μέχρι τοῦ τραχήλου διήρκευσα, ὡς περ τις ἐπενδύτης, τὴν εἰκόνα καλύπτει, ἐξ οὗ στερεοὶ καὶ εὐμεγέθεις ἀργυροὶ κώδωνες εἰς πλῆθος ἐξήρτηται. Τῶν δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις χριστιανικοῖς εἰκόνων τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου διαφέρουσι, καθ' οὗ ἡ Ἁγία Ἐλένη ζωγραφεῖται διεζωσμένη τὴν ἐσθῆτα κατὰ τὸν ἕτερον πόδα, ὡς χορεύουσα δῆθεν, προτείνουσα· εἰκόνας δὲ τοιαύτας καὶ ἐν τοῖς ναοῖς ἔχουσιν, ἀλλ' ἰδίαι ἐν τοῖς τῶν Παππούδων τεμένεσιν, αἷ καὶ ἱερωτάτας νομίζουσι.

29. Πολλάκις δὲ δεινοὺς διωγμοὺς παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἄρχιρέων αἱ τοιαῦται εἰκόνας, ὡς περ εἰδωλὰ τινα, λατρευόμεναι ὑπέστησαν καὶ ὁ πέλεκυς βαρὺς κατ' αὐτῶν ἐπέπεσε καὶ εἰς τὸ πῦρ παρεδόθησαν, κατὰ τὴν διαβεβλήσιν τοῦ τε πανιερωτάτου πάλαι μὲν ποτε Σωζουαγαθουπόλεως, ἤδη δὲ πρώην Δαρίσσης κυρίου Δωροθέου (κατὰ τὸ 1072) καὶ τοῦ πρώην Σωζουαγαθοπόλεως, κυρίου Προκοπίου καὶ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου πρώην Βιζύης κυρίου Ματθαίου, ὅστις καὶ μάστιγι πολλάκις, ὡς αὐτὸς ἰδὼν στόματι ἡμῶν ὁμολόγησε, τὰ Ἀναστεινάρια ἐφ' ἰλοφρονήσατο. Ἄλλ' ὁ διωγμὸς, ὡς ἀείποτε, ἀντὶ τοῦ καταπαῦσαι τὴν προλήψιν, ἔτι μᾶλλον αὐτὴν ἐπέτεινε καὶ βαθύρριζον καὶ ἰσχυροτέραν κατέστησεν.

Ἐμοιότης τῶν τελετῶν τῶν Ἀναστεινारीων πρὸς τὰ τοῦ Διονύσου ὄργια καὶ τὰς τῶν ἄλλων θεῶν πομπάς.

30. Αἱ δὲ τελεταὶ αὗται καὶ αἱ πομπαὶ ἀρχαῖαι καταφαίνονται, διότι πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ὄργια τῶν Βακχῶν καὶ τῶν Μαινάδων ἔχουσι· δίδει, ὡς τὸ πάλαι οἱ τελοῦντες αὐτὰ, οἰστροπληγες καὶ μανιώδεις γινόμενοι, οὔτε τῶν λεγομένων οὔτε τῶν πραττομένων εἶχον αἰσθησιν, οὔτε καὶ νῦν τὰ Ἀναστεινάρια, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἐν τῇ οἰστρομανίᾳ αὐτῶν, ἐξαλλοὶ καὶ γυμνόποδες καὶ λελυμένη τῇ κόμῃ χο-

24. Ἀποτελοῦσι δὲ τὰ Ἀναστενάρια τάγμα τι ἰδιαιτερον ἢ ἀδελφότητα, ἀρχηγὸν ἢ μᾶλλον πρόεδρον ἔχουσαν τὸν Ἀρχιαναστενάρην ὅστις ἐκ τῶν τοῦ χωρίου Κωστῆ Ἀναστεναρίων ἐκλέγεται, ἐκ διαδοχῆς τοῦ ἐκαστοῦ πρεσβυτέρου ἢ ἱκανωτέρου. Ἀδυστηρότερον δὲ καὶ ἀγιώτερον βίον ἐπιδεικνύμενοι, σεβαστοὶ τοῖς πᾶσι γίνονται διὰ καὶ προσερχομένοις αὐτοῖς οἱ καθήμενοι προεξίστανται καὶ τῆς ὁδοῦ παραχωροῦσι.

Ὁ Φακίρης Kuda Bux βαδίζων ἐπὶ πειραματικῆς πυρᾶς,
ἐν Λονδίῳ κατὰ τὸ 1938

Ἰδιαιτέρα δὲ ἐν ταῖς ἐαυτῶν οἰκίαις ἔχουσι, «μέγαρα (κονάκια) τῶν Παππούδων» ταῦτα ἀποκαλοῦντες. Ἔστι δὲ ταῦτα πενιχρὰ τινὰ δωμάτια ἐν οἷς αἱ εἰκόνες τοῦ ἁγίου αἱ χορεύουσαι ἀνήρτηνται καὶ λυχνίαι πρὸ αὐτῶν σιδηραὶ ἴστανται καὶ λόγνοι ἄσβεστοι κρέμανται. Πάππον δ' ἢ Παππούν τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνον ἀποκαλοῦσι καὶ τὰς εἰκόνας τούτου Παππούδες καὶ τὰ τεμῆνη αὐτῶν, τῶν Παππούδων μέγαρα. Τὸ δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ

ΤΟ ΠΥΡΟΒΑΔΙΣΜΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΜΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΜΟΝ

Τὰ Ἀναστενάρια, ἑλληνικὸν ἔθιμον. — Εἶναι δυνατὴ ἡ ἀναδίωξις του.

Εἰς τὰ προηγούμενα 4 τεύχη, περιεγράψαμεν ἐν ἐκτάσει τὰ περὶ πυροβαδίσματος εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ παρεθέσαμεν τὴν ἀρχὴν τῆς σχετικῆς διαλέξεως τοῦ καθηγητοῦ Χριστομυζιάδη κατὰ τὸ 1872 ἐν τῇ Μεγάλῃ σχολῇ τοῦ Γένους ἣν καὶ συνεχίζομεν.

ψυχιατρ.
"Ερωτα"
Αθ. ἔτος 16^{ον}
1940.

Ἐάν δέ, ξένος τις παρατυχὼν, τὰ ὄργια τούτων τομῆσιν νὰ περιελάσῃ, ὡς ποτ' ὁ Πενθεὺς ὑπὸ τῶν Βακχῶν καὶ Μαινάδων, οὕτω καὶ αὐτὸς φονεύεται! καὶ τῆς πυρᾶς δὲ τὸ πῦρ ἱερὸν θεωρεῖται καὶ τοῖς καπνίζουσι νὰ ἀνάψωσι τὰς καπνοσύγγας δὲν ἐπιτρέπεται. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὰς ἱερὰς ταύτας πανηγύδας, πολλοὶ τῶν πανηγυριζόντων, θεόληπτοι καὶ οἰστροπλήγες γίνονται. Ἀναστενάρια ἀναδείκνυνται

Ἀναστενάρια μὲν ἢ Ἀναστενάραι ἐκ τῶν ἐπιφωνημάτων Ἰχ. ἔχ. οὐχ, οὐχ, ἔχ, ἔχ! ἅπερ ἐπιφανοῦσι χορεύοντα, ἴσως ἐπικέκληται. Θεόληπτοι δὲ ἢ μᾶλλον οἰστροπλήγες γίνονται ἄλλος, ἄλλοι ἐν ἄλλῃ χωρίῳ, εἰς ἢ δύο, ἢ τρεῖς ἐνάστε. Κατὰ τὴν ἐγχώριον φράσιν, «*τοὺς πιάνει ὁ ἄγιος*». Ὠρότατοι γίνονται, τρέμουσιν, ἀπρίζουσι, ὑπὸ σπασμῶν δὲ καταλαμβάνονται καὶ τὸ βλέμμα ἀγριεύοντες καὶ λειποθυμοῦντες, ἐκτάδην καταπίπτουσιν ἀνάσθητοι (ὁμαδικῇ ὑστερῆ ὑστερικῇ κρίσει).

Ἐκ τούτων γίνονται τῶν τεκμηρίων καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀνθρακίδος χοροῦ, ἴσως ἂν τις εἰκόσειεν ὅτι τὸ πρᾶγμα νευρική τις ἐστὶ πάθησις, ἐκ τῆς δι' ἀμάθειαν μεγάλης πίστεως εἰς τὰ ἀνύπαρκτα καὶ τῆς ἐκ προλήψεως προκαταλήψεως.

Διὰ τοῦτο καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐν παραφορᾷ καὶ λελυμένη καὶ ἀτημελεῖ τῇ κόμῃ καὶ γυμνόποδες χορεύσαντες, ὑστερον κεκμηκότες ὡς ἐνεοὶ κάθονται, οὐδενὸς τῶν πεπραγμένων ἐνθυμούμενοι.

Ἴνα δ' ἡ ἱερότης τοῦ νεωστὶ γενομένου οἰστροπλήγου καὶ παρὰ τῷ λαῷ σεβαστὴ γένηται καὶ κατακυρωθῇ, ὀφείλει πάντως ὁ νεοφώτιστος, οὕτως εἰπεῖν, ἵνα καταταχθῇ ἐν τοῖς Ἀναστεναρίοις ὑπὸ τοῦ Ἀρχιαναστενάρη καὶ παραδεκτὸς καὶ ἀρεστὸς ἢ τῇ ἀδελφότητι.

“ΨΥΧΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ,,

Ίδρυθείσαι τῷ 1925· καὶ διευθυνόμεναι ὑπὸ ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΑΝΑΓΡΑ

ΤΟ ΠΥΡΟΒΑΔΙΣΜΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΜΑΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΜΟΝ· ΟΙ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΗΔΕΣ

Πρωτότυπος μελέτη ὑπὸ ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΑΝΑΓΡΑ

Εἶδομεν ἐν ἐκτάσει εἰς τὰ προηγούμενα τεύχη, πῶς οἱ κάτοικοι ομάδος χωρίων πέριξ τῆς Ἀγαθουπόλεως τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, κάθε παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἢ καὶ εἰς ἄλλα ἑορτὰς, ὡς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ἀνάπτοντες μεγάλας πυράς καὶ περιπίπτοντες εἰς εἶδος ἐκστατικῆς καταστάσεως, ἐχόρευον ἐντὸς αὐτῶν ὅπως οἱ Βραχμάνες ἐν Ἰνδίαῖς κατὰ τὰς ἐτησίαις τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, χωρὶς νὰ παθαῖν ὑν τὸ παραμικρὸν ἔγκλημα.

Τὸ φαινόμενον εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος (Διονυσιακὰ μυστήρια, βῆτος φλεγόμενη καὶ μὴ κατακαιομένη, θαῦμα τῶν τριῶν παίδων ἐν τῇ κἀμίνῳ), ἐπανελήφθη δὲ πειρηματικῶς εἰς τὰ πειράματα τοῦ Κροῦξ μετὰ τοῦ μέντιουμ Home καθ' ὃ οὗτος ἐκράτησε ἐπὶ ἄρκετὸν διάστημα ἀναμένοντες ἀνθρακας ἐντὸς τῶν δύο παλάμων του, φουσῶν μάλιστα αὐτοὺς ὅπως ζωηρεύση τὴν φλόγα των, καθὼς καὶ ἐν Λόνδινῳ μετὸν Φακίρην Kuda Bux κατὰ τὸ 1935.

Καὶ τῆν μὲν ἐλληνικότητα τοῦ φαινομένου ἀποδεικνύσθην ἀπλῶς καὶ αὐτὰι μόνον αἱ ἐπωνυμίαι τῶν μυστῶν του.

Ἀναστενάρηδες (Νεστενάρι) καὶ **Εἰκονοφόροι** (Ἴκονομπόρι) αἵτινες μολονότι οἱ γείτονες μας Βούλγαροι τὰς θεωροῦν ἐντελῶς ἀνεξηγήτους, εἶναι καταφαγῆς ὅτι προέρχονται ἐκ τοῦ **ἀναστενάρζω** ἕνεκα τῆς συνηθείας τῶν Ἀναστενάρηδων νὰ ἀγκομαχοῦν χορεύοντες **Ἰχ!.. Ἰχ!.. ἄχ!.. ἄχ!.. ἔχ!.. ἔχ!..** καὶ ἐκ τοῦ: **φέρειν εἰκόνας**.

Ποῖα ὁμῶς ἡ πραγματικὴ πρόβλεψις καὶ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου;

Καὶ οὐ μὲν εἶναι ἀπομεινάριον τῶν ἀρχαίων μυστηρίων καὶ δὴ τῶν Διονυσιακῶν, οὐδ' αὖτις ἀμφιβολία, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως δι' ἀδιαψεύστων τεκμηρίων. Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι πῶς ἀνεμίχθη μετὰ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὅπως; ἄλλως τόσα ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἔθιμα διασώζομενα μέχρις ἡμῶν, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς νέας θρησκείας ἦτις ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν ἐχάραξε τόσον ἐντόνως τὴν σφραγίδα τῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν.

Καὶ τὸ δεύτερον ὅμως τοῦτο ζήτημα ἐλύθη ὡς θὰ ἴδωμεν προϋόντες.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ Διονυσιακὰ μυστήρια, ἔχομεν σφαιρὴν δόλοκληρον ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων συσχέτισως. Καὶ δὴ:

1) Τὴν Διονυσιακὴν μανίαν τῶν Βακχίδων ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν οἰσιροληψίαν τῶν Ἀναστενάρηδων καὶ τοῦ κοινοῦς ἐξάλλους χοροῦς των, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πυρῶν εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν λαμπάδων καὶ τῆς πυρᾶς τανῦν.

2) Τὴν θύσιν τοῦ ταύρου κατὰ τὰ Διονυσιακὰ μυστήρια ὡς καὶ κατὰ τὰς πανηγύεις τῶν Ἀναστενάρηδων.

3) Τὴν περιφορὰν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Βάκχου ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ὑπὸ τῶν Ἀναστενάρηδων.

4) Τὰς κραυγὰς καὶ ἐπικλήσεις τοῦ Ἰάκχου ὑπὸ τῶν Βακχίδων («*Ἰάκχον ἀθρόω στρέψαι καλοῦσαι*» (1)) καὶ τὰς περιέργους ἀναφωνήσεις τῶν Ἀναστενάρηδων κατὰ τὸ διάστημα τοῦ χοροῦ, Ἰχ... Ἰχ... ἀχ! ἀχ... ἔχ! ἔχ... εἰς τὰς ὁποίας δέον πιθανώτατα νὰ ἐπανεύρωμεν τὴν λέξιν Ἰ-ακ-χε! = Ἰάκχε (ἐκ τοῦ Ἰαχῆ).

5) Τὴν ἐπόκρουσιν τοῦ χοροῦ τοῦ πυρσβαδίσματος διὰ τῶν ἤχων λύρας, ἀσκαύλου καὶ τυμπάνων (*βαρυβρόμων ὑπὸ τυμπάνων* (2)) ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὰ Διονυσιακὰ μυστήρια. Τέλος δέ.

6) Τὸ σπουδαιότατον πάντων φαινόμενον τῆς Ἀναΐας. Διότι ὅπως οἱ Βακχίδες κατὰ τὴν ἐκστασίν των ἔφερον ἀναμμένα κάρβουνα εἰς τὰ μαλλιά των χωρὶς νὰ καίωνται, (*Ἐπὶ δὲ βοστρύχοις πῦρ ἔφερον οὐδ' ἔκαιεν* (3)) καὶ οἱ Ἀναστενάρηδες εἰς ὁμοίαν ἐκστατικὴν κατάστασιν, χορεύουν ἀβλαβεῖς ἐντὸς τῆς πυρᾶς.

1) Ἐκστατικὴ κατάστασις. Αἱ ἐκστατικαὶ καταστάσεις ὑστεροπαθῶν ἀτόμων, περιπιπτόντων κατ' αὐτὰς, εἴτε ἐκουσίως εἴτε ἐκ μιμησεως (δραμιδικὴ ὑστερία) ἔχουν σπουδασθῆ ἑλεπτομερῶς ὑπὸ τῆς νευρο-

(1) (2) (3) Εὐριπίδου «Βάκχαι».

λογίας, "Ο,τι δι διαφέρει ὅμως ἡμᾶς εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην, εἶναι ἢ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, ἐμφάνεισιν αὐτῆς εἰς ὅλα τὰ ἀρχαῖα καὶ σύγχρονα μυστήρια. Ἀπὸ τῶν «μαγικῶν» τελετῶν τῶν μάγων (μέντιουμ) τῶν ἀπολιτίσιων φυλῶν, μέχρι τῶν Πυθίων τῶν μαντείων, τῶν Διορσιακῶν καὶ ἄλλων μυστηρίων τῆς ἀχαιότητος, τῶν «μαγικῶν» τιλετῶν καὶ ἐπικλήσεων τοῦ μεσαίωνα, μέχρι τῶν ἐκστατικῶν γαταστάσεων τῶν ἁρίων καὶ ἀσκητῶν ("Αγ. Φραγκίσκος τῆς Ἀσσίζης, Ἁγία Θηρεσία, Ἁγίος Ἀλφόνσος τῆς Liguori, Ἁγίος Φραγκίσκος

Ἐκστατικὴ (κατατονικὴ) κατάστασις νέου ἐκ τοῦ χωρίου Βαύλγαρι τῆς Βουλγαρίας Ἁν. Ρωμυλίας (παρατηρητέον τὴν καθαρῶς Ἑλληνικὴν φυσιογνωμίαν τῶν 2 νέων)

καὶ ὁ περὶ ὄνυμας θεραπευτῆς μέντιουμ Ρασποῦτιν Τόμος 1935 τῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν).

Αἱ αὐτῶματοι αὐτῆς ἐκστατικαὶ καταστάσεις, προκλινομένην ὄχι μόνον αὐτῶματως ἐκ νευρικῶν κλονισμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκουσίω δι' ἀτλής συγκεντρώσεως, διὰ νηστειῶν, ἀγείας, ναρκωτικῶν ποτῶν (Πύθιοι) ἢ ὑποκαπνισμῶν (ἄνθρωπικὸν ὄξύ) ὅπως εἰς τὰ Πυθία, διὰ νηστείας ἀγείας καὶ ἀνατάξεως (προσευχή) ὅπως εἰς τοὺς θρηνηκλήπτου ἀσκητάς, (νηστεία, ἀγγελία προσευχῆ, οὐράνια χαρίσματα!), διὰ ἀναπνευστικῶν ἀσκήσεων (ἐλάττωσις δξυγονώσεως τοῦ αἵματος) ὅπως εἰς τοὺς Φακίρας, τοὺς ὠρουμένους Δερβίσηδες καὶ τοὺς Ἀναστενάρηδες, διὰ ρυθμικῶν καὶ ἐνίοτε ἐξαντλητικῶν κινήσεων ὅπως εἰς τὰ Βίκιρας, τοὺς Ἀναστενάρηδες, τοὺς περιστροφόμενους Δερβίσηδες καὶ τοὺς

τῆς Κοπερτίνο «Ὀμφαλοσκοποῦ» τοῦ Ἁγίου ὄρου) μέχρι τῶν σημερινῶν διασθητικῶν καιδυναμολύσεων μέντιουμ (trance) καὶ μερικῶν συγκροτῶν ὁμοίων τελετῶν. (Θεραπευταὶ — μάγοι τῶν ἀπολιτίσιων — περιστροφόμενοι καὶ ὠρουμένοι Δερβίσηδες — οἱ Χίστες τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν ἀήκω

μάγους τῶν ἀπολιτίστων, τέλος διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ εἰς τὰ σύγχρονα μέντιουμ, σκοπὸν ἀποκλειστικὸν εἶχον ἀνέκαθεν καὶ ἔχουν μέχρι τοῦδε ἓνα καὶ τὸν αὐτόν: *Τὴν μείωσιν τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ λογικοῦ ἐνσυνειδήτου, πρὸς ἐξωτερικεύσιν τῶν λανθανουσῶν ἐντὸς τοῦ ὄργανισμοῦ μυστηριωδῶν ἐνδατομικῶν δυνάμεων τοῦ Ὑποσυνειδήτου μας.*

Αἱ λανθάνουσαι αὗται δυνάμεις αἵτινες εἶναι ἡ αἰτία τῶν αὐτομάτων λειτουργιῶν τοῦ ὄργανισμοῦ, (καρδία, ἥπαρ, σπλῆν, πάγκρεας) τῆς ἀναπλάσεως κάθε βλάβης, τῆς μεταμορφώσεως ἀπὸ μιᾶς μορφῆς εἰς ἄλλην (κάμπη—πειταλοῦδα), τῶν θαυμαστῶν ἐνστικτων, τέλος τῶν καταπληκτικῶν φαινομένων τῆς Τηλεπαθείας, τῆς Διοράσεως, τῆς Τηλεκινήσεως, τῆς Ἀκαΐας, προέρχονται *ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ θαύματος τὴν ὁποίαν ἐγκλείομεν ἐν ἑαυτοῖς* καὶ τὴν ὁποίαν ἡ μὲν Φυσικὴ διεπίστωσε ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐνδατομικαὶ δυνάμεις* ἡ δὲ ἐπιστήμη ὠνόμασεν *Ὑποσυνειδήτων*.

Ὅ,τι δὲν γνωρίζομεν εἶναι ὁ ἴδιος ἑαυτοῦς μας! καὶ ποτὲ πλειότερον ἀπὸ σήμερον δὲν ἐννοοῦμεν καλῆτερον τὴν βαθύτητα τοῦ μεγάλου ἀρχαίου ρητοῦ ὅπερ ἦτο χαραγμένον εἰς τὸ πρόθυρον τοῦ Δελφικοῦ μαντείου, τοῦ *Γνώθι σαυτόν!*

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς μέρος τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τῆς ἀποτελούσης ὑπὸ μορφήν ἠλεκτρονίων τὸ σύμπαν καὶ διεπούσης αὐτό, ἔχει καὶ αὐτὸς ἐν λανθανούσῃ καταστάσει τὰς ὑπερανθρώπους *ιδιότητάς τῆς.*

Εἶναι καὶ ὁ ἴδιος ἀγνοούμενος *μικρὸς θεός.*

Ἡ ἐξωτερικεύσις τῶν ὑπερανθρώπων αὐτῶν ιδιοτήτων τοῦ Ὑποσυνειδήτου, εἰς ὠρισμένα ἰδιαιτέρου δυναμολύτου ὄργανισμοῦ ἄτομα, ἀπετέλεσεν ἀνέκαθεν τὰ λεγόμενα *θαύματα* καὶ τὴν *βάσιν τῶν πλείστων γνωστῶν θρησκειῶν.*

Διὰ τὰ ἐκδηλωθῶν ὅμως αἱ ὑπερανθρώποι ιδιότητές του, χρειάζεται ὅπως εἶπομεν, ἀπαραίτητος, κάποιος βαθμὸς *μειώσεως τοῦ ἐνσυνειδήτου καὶ τῶν αἰσθήσεων.* Ἀπὸ τῆς ἀπλῆς ἀφαιρέσεως καὶ τοῦ φυσιολογικοῦ ὑπνου, μέχρι τῶν ὑπνωτικῶν καὶ ἐκστατικῶν καταστάσεων, μέχρι τοῦ ψυχορραγῆματος ὅπερ εἶναι ὁ ἐντονώτατος πάντων.

Οἱ ἀρχαῖοι, μὴ γνωρίζοντες ἄλλην μέθοδον, προῦκάλουν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἰσχυρὰς ὑστερικός κρίσεις εἰς τὰς Πυθίας, δι' ὃ καὶ μερικαὶ Πυθίαι ἀπέθανον ἐπὶ τοῦ μαντικοῦ τρίποδος.

Σήμερον όμως, χάρις τὰς ὑπνωτικές καταστάσεις, ἔχομεν μέσον ἀσφαλές καὶ ἀκίνδυνον διὰ τοῦ ὁποίου εἰμπορούμεν νὰ σπουδά-
ζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας.

Κατὰ τὰ Διονύσιακὰ μυστήρια, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Εὐρυ-
πίδης εἰς τὰς *Βάκχας* του, αἱ προσήλυτοι τῆς λατρείας αὐτῆς, ὑστερο-
παθῆ ἄτομα τῶν ὁποίων ἡ ὑστεροπάθεια ἐξεκολάπτετο ἐπὶ τῆς θρησκο-
ληψίας τῆς θοουβώδους μουσικῆς, (*βαρυβρόμων ὑπὸ τυμπάνων*), καὶ
τῆς βαθείας ἐντιπώσεως ἐκ τῆς οἰστροπληγίας τῶν ἄλλων Βακχίδων,
ὑφίσταντο καὶ αὐτὰ τὴν ἴδιαν κρίσιν (ὀμαδικὴ ὑστερία) καὶ ἐκστατικὴν
παρὰνοϊκὴν κατάστασιν μὲ ἀνεστραμμένους τοὺς βολβούς τῶν ὀφθαλ-
μῶν καὶ ἀφρὸν εἰς τὸ στόμα, καθ' ἣν, κτυπῶσαι τὸ ἔδαφος μετὰ θύρ-
σους, ἐξέσπων εἰς βιαίους, ἐξάλλου, καὶ μανικούς χοροὺς (Διονυσιακὴ
μανία) μὲ ὄρυγός ἢ κρουγὰς ἐπιλήσεων πρὸς τὸν πατέρα τῶν *Ἰακ-
χον Βάκχον*.

— *Ἡ δ' ἀφρὸν ἐξεῖσα,*

λέγει περὶ τῆς βασιλίσσης; Ἄ γαῖης
καὶ διατρέφους κόρας ἐλισσομένη, οὐ φρονοῦσα ἄχρη φρονεῖν
εἰνούν θύρσον εἰς βακχεύματα.

Ἰακχον ἀθρόω στόματι καλοῦσαι...

Εἰς τὴν περιγραφὴν αὐτὴν τοῦ Εὐριπίδου, οἱ μὲν ἰατροὶ ἀνα-
γνωρίζουν ἀμέσως ὑστερικές ἐκδηλώσεις, οἱ δὲ Ψυχοφυσιολόγοι ἐκ-
στατικὰς ἰδίας φύσεως καταστάσεις, οἷαι παρατηροῦνται εἰς τὰς αὐτο-
μίτους μορφὰς τῆς ἐκστάσεως τῶν μέντιουμ (βιαίας κινήσεις, βαθείας
ἀναπνοῆς, σπασμοῦς, ἐνίοτε ἀφρὸν εἰς τὸ χεῖλη, παράνοϊαν καὶ τέλος
ἀμνησίαν).

*Γίγνομαι δὲ πῶς ἐννοῦς, μετασταθεῖσα
τῶν πάρος φρενῶν...*

*Ὡς ἐκλέλησμαι δὲ γ' ἂ
πάρος εἴπομεν πάτερ...*

λέγει ἡ δυστυχὴς βασίλισσα ἡ σποράξασα τὸν ἴδιον υἱὸν τῆς Πενθέα
ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς καὶ κρατοῦσα ἀκόμη τὸ
κομμένον κεφάλι του.

Ὡστε καὶ ἡ *ἀμνησία* παριτάνεται ὡς ἀπόλυτος, ὅπως εἰς τὰς
βαθείας ὑπνωτικές ἢ ἐκστατικὰς καταστάσεις.

Λοιπὸν, καὶ εἰς τοὺς Ἐκστασιολογίαις ἐπίσης, παρουσιάζεται ὁμοίως τυπικὴ εἰκὼν ἑκστατικῆς καταστάσεως, πιστοποιουμένη παρ' ὄλων ὅσοι παρέστησαν εἰς τὸ φαινόμενον.

Ὁ Χουρμουζιάδης εἰς τὴν διάλεξίν του ἐν τῇ Μεγάλῃ, σχολῇ τοῦ λένους τῷ 1872, περιγράφων τὸν χορὸν τῶν τὸν ὅποιον χαρακτηρίζει ὡς «οἰστροπληγίαν» καὶ «θεοληψίαν», ἀναφέρει ὅτι ἐνῶ κατ' ἀρχὰς κινουῦνται ἡσύχως δεξιᾶ καὶ ἀριστερᾶ (ὅπως οἱ Δερβίσηδες) κρατοῦντες τὰς κωδωνοφόρους εἰκόνας ἵνα προκαλέσουν τὴν ἑκστασιν, ἔπειτα, βοθητῶν χορεύοντες καὶ ἐπιφωνοῦντες τὰ ἀναφερόμενα "Ιχ! "Ιχ... ἔχ! ἔχ!... κλπ., «γοργώτερον καὶ μανικώτερον γηδῶντες, τὰς κωδωνοφόρους εἰκόνας ἄνω, κάτω, δεξιᾶ, ἀριστερᾶ κινουῦσι.»

Ἐκ τῆς εἰκόνης δὲ αὐτῆς ἐπιφέρει ἐπιστημονικώτατα τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι πρόκειται περὶ «νευρικής τινος παθήσεως».

Ἀκόμη δὲ τονίζει καὶ τὴν ἀμνησίαν τῶν Ἐκστασιολογῶν κατὰ τὴν ἑκστασίαν των, ἐπιφύρων καὶ ὠρισμένα παραδείγματα, δύο μὴ σκευμένων οἵτινες συνεχόρυσαν ἐν ἑκστάσει χωρὶς νὰ ἀναγνωρίσθωσι καὶ τοῦ υἱοῦ ἑδὸς προκρίτου, ὅστις δισπίστως διατεθειμένος ἀπέναντι τοῦ φαινομένου καὶ νοσήσας, περιέπεσεν ὁ ἴδιος εἰς ἑκστασίαν καὶ χορεύσας ἀσυναίσθητος κατὰ τὸ διάστημα τῆς τελετῆς, συνῆλθεν ὑγιῆς, κατόπιν δὲ ἀσχυρόμενος διὰ τὴν δυσπιστίαν του, ἔμεινεν ἐπὶ ἓνα μῆνα ἔγκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἡ ἑκστασις αὕτη, ἐπέρχεται συνήθως εἰς τοὺς πρώτην φορὰν καταλαμβανομένους ἢ ἀπομάτως, ἢ ὅπως εἰς τὰς ὑστερικές κρίσεις ἐκ μιμήσεως, (Χορεία) ἀνεπέτα τοῦ ψυχικοῦ κλονισμοῦ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος, (θεοθύβωδος μουσική, ἑξαλλος κατάστασις τῶν Ἐκστασιολογῶν, βίαιοι χοροί, σφοδρὰ ἐντύπωσις ἐκ τοῦ καταπληκτικοῦ φαινομένου τοῦ πυροβολισμοῦ κλπ).

Οἱ εὐπαθέστεροι καὶ λανθανούσης ὑστεροπαθείας ὄργανοι, ἰδίως ὅταν ἀναμένουν ἐκ τῶν φαινομένων τὴν ἀπαλλαγὴν κάποιας νόσου «ἀνακηδῶντες καὶ τὴν εἰκόνα τῶν ἀγίων ἀρπάζοντες, νυχθημέρον χορεύουσι, ἐν τῇ οἰστροπληγίᾳ καὶ τῇ ἑκστάσει τῶν φρενῶν των, τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ διὰ τοῦ χοροῦ ποριζόμενοι» Δηλαδή θεραπευόμενοι.

Ἄλλὰ μήπως δὲν ἔχομεν τὰ ἴδια θεάματα εἰς ὅλα τὰ φημισμένα προσκυνήματα τῶν διαφόρων θρησκειῶν;.. (Μέκκα, Ἰνδία μὲ τὸ δόντι

του Βούδδα, Λούρδη, παρ' ἡμῖν δέ, ἰδίως ἐν Κεφαλληνίᾳ εἰς τὸν τόπον τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, ἐν Τήνῳ κτλ. ;

Διὰ τοὺς ὕγιως ὁμοῦς ἔχοντας καὶ καταλαμβανομένους ὑπὸ τῆς περιγραφείσης οἰστροπληγίας, οἱ Ἀναστενάρηδες προσβέβουσι ὅτι γίνονται *θεσλόηπτοι* τῇ ἐπιδράσει τοῦ Ἁγίου. «*Τοὺς πιάνει ὁ Ἅγιος*» ὅπως λέγουν ὅτι ἡ δ' «*Ἅγιος ἐγκαλεῖ τὸν καθαρὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κάμνει νὰ χάσῃ τὰ συλλογικά του*», οἱ δὲ παρόντες «*ὡς ἄγλους καὶ καθαρὸς τούτους θεωροῦντες, λαμπάδας κραιπνότητας ἐν τοῖς θυμιατηρίοις τοῦ θυμῶσιν*».

Τὸ ὅτι ἰσχυροὶ ψυχικοὶ κλονισμοὶ ἐπιδρῶντες ἐπὶ τῶν ὀργανισμῶν καὶ τῶν λειτουργιῶν των, δύνανται νὰ ἐνεργοῦν θεραπευτικῶς, εἴτε λύοντες χρόνιαι σπασμωδικὰ καταστάσεις, εἴτε ἐπιδρῶντες ἐπὶ τῶν ἀγγειοσυσσωστικῶν ἢ ἀγγειοδιασταλτικῶν νεύρων εἶναι ἀναμφισβήτητον καὶ ἀποδεικνύεται καθημερινῶς, ὅχι μόνον ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν διαφόρων προσκυνημάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεραπευτικῆς ὑποβολῆς εἰς τὸν ὑπνωτισμὸν.

Διὰ τοῦτο οἱ Ἀναστενάρηδες θεωροῦσι τὴν *ἐγκλησιν* ἢ τὸ *πιάσιμο* τοῦ Ἁγίου ὡς ἔχον μεγάλας θεραπευτικὰς ἰδιότητας.

Αἱ θεραπευτικαὶ δὲ αὗται ἰδιότητες δὲν ἀσκοῦνται μόνον ἐπὶ τῶν οἰστροπληγῶν ἀτόμων, ἀλλὰ πιστεύεται ὅτι ἐπιδρῶσι καὶ ἐπὶ *τρεῶν*, ἀκόμη δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ὡς ἐσοδείας γεννημάτων, ἀσθενειῶν ζώων, ξηρασίας, διὰ προκλήσεως βροχῶν κτλ.

Διὰ τοῦτο δὲ, ὅπως εἰς τὴν *Βασκανίαν*, (κακὸ μάτι—μάτιασμα), καλοῦνται εἰς κάθε χωρὶον ἀνεγνωρισμένα ὑπὸ τῆς πείρας ἄτομα (θεραπεύονται), ἅτινα πιστεύεται ὅτι ἐνεργοῦν θεραπευτικῶς, τοιούτου τρόπου καὶ οἱ Ἀναστενάρηδες καλοῦνται νὰ ἐπέμβουν εἰς ὅλας τὰς ὁμοίας περιπτώσεις εἴτε ἀπλῶς διὰ τῆς παρουσίας των, εἴτε διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ φαινομένου τοῦ πυροβαδίσματος εἰς τὴν οἰκίαν των.

Τοῦτο δὲ γίνεται οὐ μόνον ἐν περιπτώσει ἀσθενείας ἀλλὰ ὅπως εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἀφορίαν τῆς γῆς, καὶ δι' ἐπιδημίας, καὶ πρὸς πρόκλησιν βροχῆς κτλ. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἡ πίστις αὐτῇ εἰς τὴν ἐπίδρασιν ὄρισμένων ψυχροαδιενεργῶν (δυναμολύτων) ἀτόμων, εἶναι κοινὴ εἰς ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη, μέχρι καὶ τῶν ἀγροίων ἀκόμη, ἐσημειώθη δὲ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, εἰς ὅλας τὰς ἐποχάς.

Τὸ ὅτι τὰ ἰδιαιτέρου ὀργανισμοῦ αὐτὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ὀνομά-

σθησαν ἀνέκαθεν *Μάγοι, Θεραπευταί, Πυθίαι, Σιβυλλαι, Μέντιουμ*, περιπίπτοντα εἰς ἐκστατικὰς καταστάσεις ὑφίστανται εἶδος ψυχικῆς ραδιενεργείας ἐνεργούσης θαυμαστά φαινόμενα ἵνα πειραματικῶς ἀποδεδειγμένον καὶ ἀναμφισβήτητον (Τηλεπάθειαι, Διόρασις Τηλεκινησία, Ἄκατα, Ἄκατα, Ψυχομετρία κτλ.).

Κατὰ πόσον ὅμως ἡ δυναμολύσις αὕτη ἔχει καὶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, αὐτὸ θὰ ἐρευνήσῃ καὶ θὰ λύτῃ ἡ ἐρευνα τοῦ μέλλοντος.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς κοινῆς εἰς τὰς *Διονυσιαζούσας* καὶ τοὺς *Ἀναστενάρηδες* ἐκστατικῆς οἰστροπληγίας, ἐκτὸς τοῦ ἰδίου τρόπου προκλήσεως τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἐκτὸς τῆς παρανοίας καὶ τῆς ἀμνησίας τῶν γενομένων, ὅπως αἱ Βάκχαι χορεύουσαι λυσίσκομοι καὶ γυμνόποδες, ἐκράτουν ἀγάλματα τοῦ Διονύσου καὶ ἐκίνουν τοὺς θύρσους, τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ *Ἀναστενάρηδες*, χορεύουν *ἐπίσης γυμνόποδες κρατοῦντες εἰκόνας τοῦ πάτριονός των ἀγίου*. Καὶ ὅπως ἦσαν ἀπρόσβλητα ἀπὸ τὸ πῦρ τὰ μαλλιά τῶν Βακχίδων, ἀπρόσβλητα ἀπὸ τὴν ἀνθρακίαν εἶναι καὶ τὰ πόδια τῶν Ἀναστενάρηδων (Συνέχεια)

ΣΤΟΝ ΦΑΡΟ ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ

Ἔπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. ΣΤΥΛ. ΛΥΚΟΥΔΗ ὑποναύαρχου

(Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς ὑποναύαρχος κ. Στ. Λυκούδης δημοσιεύσας τὴν κάτωθι ἐνδιαφέρουσαν μελέτην εἰς τὴν *Ναυτικὴν Ἑλλάδα*, εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὰς «Ψυχικὰς ἐρεῦνας» τὴν ἀναδημοσιεύσασθαι).

Ἀπὸ τὰ μέρη ποὺ εἶχα δὴ στὰ ταξίδια μου δταν ὑπηρετοῦσα καὶ ποὺ μοῦ ἄφησαν πειρὸ ζωρῆ τὴν ἀνάμνησίν τους, εἶναι καὶ ἓνα μικρὸ νησί—μόλις πέντε χιλιόμετρα μακρὸν, τρεῖς πλατὺ καὶ καμμιά ἑκατοπεννηνταρῖά μέτρα ψηλὸν—γαμένον μέσα στὸ Τυρρητικὸ πέλαγος. Τὸ λένε *Ὁ σ τ ι κ α* αὐτὸ τὸ νησί, ὁ Στράβων καὶ ὁ Πτολεμαῖος τὸ ὀνομάζουν «*Ε ὕ ν υ μ ο ν*», ἓνας δὲ ἄλλος, τοῦ δίνει καὶ δεῦτερον ὄνομα.

Ἀκατοίκητο ὡς τὸν παρελθόντα αἰῶνα, εἶχε χρησιμεύσει σιτοῦς στόλους τῶν Βερβέρων πειρατῶν καθὼς καὶ τῶν Τούρκων καταδρομῶν τοῦ Χαί-